

Johann Simonius

**Christophori Baronis a Teuffenbach, Mairhoviaae & Durnholtzii: equitis aurati: ...
Vita ...**

[Rostock]: Typis Myliandrinis, 1602

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn729070867>

Druck Freier Zugang

J. Simonius.
R. U. phil. 1602.

CHRISTOPHORI
BARONIS

à

TEVFFE NBACH,
Mairhovia & Durnholtzj: equitis au-
vati: trium Invidiosissimorum Imppp. divi
Ferdinandi, divi Maximilian, & Rudol-
phi II. triumq; item Serenissimorum Austria Archi-
ducum, Caroli, Ferdinandi, Matthia, consilia-
rij bellici: Generalis superiorum Vn-
gariae partium Capitanei;

V I T A:

Ducis prudentissimi: Herois doctissimi: militis
cordatissimi: consiliarij solertissimi: civis Pa-
triae amantissimi: politici veri: viri optimi
exemplum continens; Oratione expo-
sita, & publicè recitata

à

IO ANNE SIMONIO Rhetorices
in Academia Rostochiensis P. P.

of 90

Typis Myliandrinis. Anno 1602.

Illustribus & Generosis Dominis,

D. RVDOLPHO,

D. SIGISMUNDO,

D. FRIDERICO,

Fatribus germanis,

BARONIBVS

à

TEUFFENBACH, Mairhorvia, &

Durnholtzij, &c. Dominis meis

clementibus:

Illustres animæ, generosa atque optima Magni
Illustrisq̃ue Viri suboles: in nomina vestra,
In patris immensas dum se mea Musa resolvit
Laudes, dum renovat dicendo ingentia Facta:
Annuite his captis! studioq̃ue applaudite nostro!
Laus hæc vestra omnis: vestra est hæc gloria: vobis
Quas Genitori nunc, texet post Fama corollas.

Vestrarum Generositarum

Studiöfissimus

IOANNES SIMORIUS

1663

RECTOR

33

RECTOR ACADEMIÆ ROSTOCHIENSIS
MARTINVS CHEMNITIVS
J. U. DOCTOR ET PRO-
FESSOR.

Turcarum potentia ab exiguis ini-
tijs in quantam excreverit ma-
gnitudinem, quantis conatibus
potentissima imperia, florentissi-
ma regna, nobilissimasq; orbis
terrarum partes invaserit, infe-
starit, impugnarit, quantis etiam
successibus subegerit, deleverit, everterit, neminem,
nisi qui in historijs planè hospes sit, & in summa re-
rum omnium ignoratione versetur, latere potest. De
cuius magnitudinis Turcica causis viri prudentes
multa sapienter & cogitarunt & scripserunt. Ac sa-
nè, si ad harum rerum considerationem deflectere li-
beat animum, inveniemus militari potissimum disci-
plinâ, obedientiâ, virtutum præmijs, delictorum penis
quasi quibusdam alis Turcicum imperium ex humili

A 2

primor-

primordio ad fastigium tanta altitudinis, ut toti orbi
terrori sit & formidini, erectum esse. Ad militarem
enim disciplinam quod attinet, constat illos ex prime
ætatis pueris seligere, quos indole, membrorum ha-
bitu, totaq; corporis specie antecellere vident; eosq;
in Regiam educandos deducere, ubi in arte jaculandi,
equitandi, arma tractandi, ceterisq; ad rem bellicam
spectantibus diligenter instituuntur, & exercitatione
continua vires corporis firmiores seq; metipsum agilio-
res reddunt, neque antequam longâ illâ disciplinâ &
assiduo usu tractationi armorum rectè assueverint ad
publicam militiam admittuntur. Inde illis excimia
rei militaris peritia, firmissimum corporis robur, labo-
ris, inedia, vigiliarumq; incredibilis tolerantia, ani-
musq; adversus rerum omnium difficultates invictus,
qua milites nostri, hisce præsertim profligatissimis mo-
ribus, mirari potius quam imitari possint. Obedien-
tia apud illos tanta est, ut maior esse non possit, neque
apud ullas gentes unquam forè maior fuerit. Ne-
fas esse credunt Imperatoribus non prompto animo
obtemperare, nihil turpius esse ducunt, quàm de lo-
co vel statione iniussu ducum decedere, nihil contra
gloriosius, quam eorundem imperata quamvis patra-
tu difficilima etiam certissima mortis periculo atacri-
ter exe-

33
ter exequi. *Qua* in parte est, quod in militibus nostris potius deploras quam desideres. Virtutum autem praemia maiora ibi & certiora quam alibi. Nec enim illi tantum rebus gerendis praeficiuntur, qui maiorum meritis & familia splendore clarent, verum etiam si servulus, si Eunuchus, si alius infimae sortis homo in consilijs dexteritatem, in praelijs fortitudinem, in periculis magnanimitatem ducibus probaverit, illum per omnes honorum gradus ad summas dignitates evehi, amplissimis provincijs praefici, ac ipsis nonnunquam Imperatoribus adfinitate jungi non novum est nec insolens. *Quae* verò apud illos suppliciorum acerbitas? Si quis perfidia notam meruerit, si loca fidei suae credita hostium potestati tradiderit, si excubias egerit negligentius, si pugnaverit remissius, si fugâ sibi salutem querere quàm mortem oppetere maluit, ille per diros cruciatus ignominiosam necem sibi paratam esse, non est quod dubitet. Inde animis tam obstinatis pugnam ineunt, obsidionesq; tantâ constantiâ tolerant, unicum illud pra oculis habentes: aut vincere, aut mori. Plura hac de re dici possent, neq; illud praetermittendum foret, imperium Turcicum ad magnitudinem eam non devenisse sine divini numinis providentia, quae ad punienda hominum peccata hoc

quasi rigido quodam flagello uti, Turcasq; in nostras
pœnas potentes & felices esse voluit. Sed uberior est
materia illius seges, quam ut huius carta angustia se
includi patiatur. Ceterum illud palam est Turcarum
potentiam iam desisse crescere, illosq; à virtute pristi-
nâ multum degenerasse, & fortunam, qua hæcenus
prosperissima usi sunt, ad declinationem quandam ver-
gere: cuius rei magnum argumentum est cruentissi-
mum illud bellum, quod laudatissimus ac gloriosissimus
Imperator noster D. RUDOLPHVS. II. cum
Amurathe & Muhamede Turcarum Tyrannis
iam decimum ferè in annum gerit. De cuius belli
progressu hoc in loco multa dicere non licet. Illud sal-
tem subjicimus, si præteritorum annorum memoria
replacetur, vix Imperatorum, regum, aut Principum
quenquam inveniri, qui cum hoste omnium potentissi-
mo tot annis continuè quasiq; sine respiratione dimica-
verit, & quidem tali successu. Etenim Strigonium,
Alba Regalis, aliaq; loca munitissima recepta, Tran-
sylvania & Valachia tyrannidi Turcica crepta, ho-
stes aliquoties fusi, fugati, profligati, ita ut, qui sese in-
victos esse putabant, tandem vinci didicerint. Amissa
quidem est Agria & Camisia, pugnatumq; una aut
alterà vice infelicius, sed nostrorum potius culpâ quàm
virtu-

virtute hostium. Et profectò qui Turcarum vires & potentiam, exiguas verò nostrorum copias & necessariorum rerum magnam penuriam exactius consideret, fateatur necessum est, etiam à tanto hoste non vinci victoriam esse. In hoc autem decennali bello illustriunt aliquot Germanorum virtus singulariter emicuit, qui sibi gloriam nominis immortalem rebus fortiter & praeclare gestis compararunt. Cui enim ignotum nomen Caroli Comitis Mansfeldici, cuius præcipue virtuti Strigonij occupationem debemus? Cui ignotum nomen Adolphi Baronis Schunartzenbergij, Cui ignotum nomen nobilissimi viri Wabencurtij, qui Faurinum magna nostrorum clade & ignominia amissum felicitate admirabili & celeritate inimitabili recuperarunt? Cui ignotum nomen Melchioris Rhederi, qui literis & armis clarissimus Varadinum à multis hostium millibus obsessum summaq; vi oppugnatum raro constantia exemplo fortissime defendit? Cui ignotum nomen Christophori Baronis à TEUFENBACH, qui D. D. D. Imppp. Ferdinando, Maximiliano & Rudolpho carissimus nobilissimas aliquot ex hostibus victorias reportavit? Ac Schunartzenbergij quidem & Rhederi laudes hoc in loco alias decantatae sunt. De TEUFENBACHII verò virtutibus & rebus gestis orationem
crudi-

eruditam & elegantem conscripsit U. CL. & doctis-
simus JOHANNES SIMONIVS Ora-
toriae professor dignissimus, collega & amicus noster
colendus, quam cum ad diem crastinum hora IX. pu-
blice habiturus sit, Academicos & literatos omnes
amanter invitamus, ut ad illam audiendam fre-
quentes conveniant, & una pro Cas. Maest. in-
columitate feliciq; belli adhuc durantis suc-
cessu Deum Opt. Max. comprecen-
tur. P. P. VIII. Aprilis,
Anno M DCII.

Credo

Redo ego vos, Auditores, mirari, quid sit, quod cum
Generosus & illustris Dominus Christophorus, liber
Baro à Teuffenbach, trium invictissimorum Impp.
Ferdinandi, Maximiliani, Rodolphi II., consilia-
rius bellicus, eques auratus, Dominus in Mairho-
uen & Durnholcz, jamdiu hanc caducam vitam
cum immortalis & caelesti illa commutari: ego in hoc celeberrimo cla-
rissimorum hominum consessu, lectissimaq; juvenum corona surrexerim,
ad parendum memoria incomparabilis illius Viri, & res, quae ita ab
ipso praecclare gesta sunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possit,
debita laudum praedicatione efferendum; cum id neq; huic tempori con-
venire, & à mea persona alienum esse videatur. Omnes enim, ad quos
Teuffenbachij, Herois ad Dⁿⁱ cultum impigri, ad pericula fortis, ad
usum ac disciplinam militarem periti, ad fortunam casumq; felicis, fa-
ma nominis augustissima pervenit: hi judicant, tantam virtutem tan-
to temporis spatio suo praeconio carere, suisq; defraudari praemijis minimè
oportuisse: ijdemq; non iniuria arbitrantur, tanta existimationis ju-
stum buccinatores neminem esse posse, nisi qui herois huius ad cornua
usq; Lunae diffusas laudes orationis maiestate exaequare possit. Vera
illa esse, Auditores, sentio: sed ita tamen sentio, ut, quemadmodum So-
lis splendor oculorum lippitudine nec obscurari potest neq; obrundi: ita
existimem res praecaras nulla unquam temporis injuria aut vi contine-
ri posse, quò minus ipsa longè lateq; se efferant: commemoratione a. &
depraedicatione hominum illa etiam, quae à memoria nostra remota sunt,
reviviscere & quasi renasci. Quare tantum adest, ut Virtus Generosi
Herois Teuffenbachij, quae sua seipsam quasi voce ad utrumq; polum
jampridem extulit, aliquid detrimenti cepisse judicanda sit, quod in
quartum usq; annum praecone caruerit, ut nihil sit ea praecarius, nihil
illustrius, nihil quod in omnium propemodum oculis circumferatur fre-
quentius, aut in memoria hereat tenacius, aut sermonibus usurpetur
crebrioribus. Meum verò officium huiusmodi est, ut Pietati illud esse,

B

non

non ostentationis, utq; in hoc dicendi theatrum non irruisse, sed deductus
videri cupiam: non quod ego ex omnibus electus optime id possem, sed
ne ille pro virtutum & rerum gestarum magnitudine in hac Academia
plane indictus & illaudatus mansisse existimeretur. Atq; utinam ita
Deo Opt. Max. placuisset, ut neq; ego has partes in me suscepissem, neq;
quisquam hoc à me officium desiderasset! Viveret, viveret heros ille
sanctissimus, atq; has tempestates periculosissimas, quibus res Vngariae
in discrimen non leve adducta videntur, pietate solaretur, consilio emen-
daret, fortitudine erigeret. Nunc, cum aliud voluerit is, in cuius dex-
trâ, caelum, mare, terra, omniaq; nostra stant conclusa: vicem quidem
Reipub. meritò & ex animo dolemus: Vos autem, Auditores, dabitur
mibi veniam, si potius quidvis in me desiderari passus fuerim, quam ut
honestissima eorum, qui hoc officium meum expetiverunt, voluntati re-
fragarer. At unde tanti Herois laudes ordiar? unde huius mea O-
rationis injitium faciam? ita omnia verè non fucata, genuina non ad-
umbrata, propria non aliene gloria fundamenta in hoc uno viro sese
offerunt: ut, si vel natales, vel institutionem, vel praclaras ingenij do-
ctes, vel id genus alia animo apud me contempler; adeò cumulatè in
hunc Virum divinitus collata singula animadvertam, ut quoquò oculos
inspectam, ibi latissimum mihi apertum videam atq; cognoscam dicendi
campum. Teuffenbachiorum, generosissima illius atq; virorum illu-
strium natalibus clarissima familia fama ad cuius fere nostrum aures
non pervenit? Hac ipsa gaudet & gratulatur sibi de heroe Christopho-
ro, atq; ex se ortum laetatur Andream, virum illum generosum & stre-
nuum, equicem auratum; qui ex illustri & nobilissima Heroina Su-
sanna, Domina à Seiseneg, felicissimis auspicijs sibi juncta coniuge,
hunc ipsum Christophorum suscepit, & in has auras faustissimo sidere in
arce Valeria Kapsenbergo vidit editum sexto Nonas Octobris, altero
altero anno post, quam magnus ille & memorabilis comitiorum dies
habitus fuit, in quo Carolo V. Imperatori exhibita est confessio Fidei,
quae à loco Augustana in vulgus appellatur. De cuius utriusq; familiae
verè heroicae & generosae praestantia permulta hic & verè dicere possem,
nisi ad alia & quidem majora properaret Oratio: non quod illa indigna
vestris

32
vestris iudicem auribus: sunt enim omnium memoria & depradicatione dignissima: sed ut ad ea, quæ huius Viri sunt interiora & propria, quæque tam varia sunt tamq̃ multiplicia ut eloquentissimum etiam exercere possint, eò breviorè via accedam: utq; vos in ipsum virtutum & rerum ab heroe hoc Christophoro gestarum theatrum deducti, eò maturius descendatis. Neq; enim quisquam nostrum est, Auditores, qui Nobilitatem generis non magnificat, eamq; tanquam animi quandam insignem notam, atq; adeò magnum hominis thesaurum non admiretur. Errant enim profecto, & graviter meo quidem iudicio errant, qui nobilitatem nescio quibus perstringunt calumnijs, eamq; homini ad futuram generis propagationem seriemq; continuandam nihil aut parum conferre clamitant: neq; sibi ullo persuaderi patiuntur modo, latentia quædam virtutis principia & semina liberis in generatione communicari: sed idem esse ajunt generoso & virtutum omnium decore conspicuo, an de genere & nullis non vitijs contaminato quis patre sit natus. Quorū dementia ut nequaquam ferenda: ita neminem nostrum esse iudico, qui dubitet, quin, cum nobilitas generis alienum & à majoribus derivatum, liberisq; quasi instillatum sit bonum, ad eam accedere oporteat proprium decus: ut si quis maiorum laudem sua virtute non diminuisse, sed auxisse, non attenuasse, sed cumulasse dicatur; tum demum in eo homine existat id, quod veræ pradicationis nomen obtinere possit: hi autem, qui inertia sua claritatem maiorum obscurant, aliena quidem luce mirificè resplendeant: sed haut aliter, ac si sordida atq; fætida loca illustrentur, in quæ Sol radios suos percussione quadam jaculetur. Intelligebat hoc ipsum Christophori pater, homo summis ornamentis, honoris, virtutis, fortunæ, ingenij præditus; & ut à maioribus inde accensam in Filio optimam indolem, quibuscunq; honestis posset, artibus inflammaret, id unicè operam dabat. Itaq; & ipse aulam, quam Mairhovie, loco tum ad splendorem tum ad vitæ commoditatem oportuno, fixam habebat, sic gubernabat, ut filius, cum ea ætate esset, quæ in horas mutari Poëtæ dicitur, nihil unquam à Patre audiret, quo non prudentior aut melior esset; nihil unquam Patrem agere videret, quod cum filius imitatus esset, non similis patri videretur: & in his artibus

que heros decent, tum domi tum foris institui cum magnis sumptibus curabat. Magna vis est, Auditores, prima institutionis in utramq; partem: multum valet educatio: atq; ut quid velim dicam clarius, totius vite cardo in eo versatur, rectene quis an secus à pueris informetur. Omnia felicitatis humane fundamenta in institutione, si bona fuerit felixq;, consistunt: in eiusq; corruptela vita est calamitas omnis. Verum enim verò longè alia ratione Pauperum, alia Potentum filios educari oportet, quod dum affirmo, nemo me istsin committere, aut rem à communi hominum calculo aversam proponere existimet. Ad unam virtutem utramq; nationem institui, & ipsa Reipub. salus, & sacratissima iustitia ratio suo quodammodo jure efflagitant: ut, quemadmodū agricola non tantum magni sed vilioris etiam precij stirpibus pedamenta opponit: ita adolescentes infimi juxta atq; potentes accuratis Pietatis Virtutumq; praeceptis quasi suffulciantur, ut mores inde efflorescant germani, recti, ad vita gubernationem utiles ac necessarii. Sed, non ut ad unam virtutem, sic eodem omnes educandi erunt modo. nam quid quæso absurdus, quid magis ridiculum, quam si quis uno se collyrio omnium malè affectis oculis mederi posse profueatur? & quid ab omni tam alienum ratione quam affirmare, nullam sanguinis, nullam generis, potentia nullam habendam rationem sed eodem victu, eodem vestitu, eodem cultu ad eandem deniq; artem Ciceronis & fullonis, Cræsi & Iri, Philippi Macedonis & hajuli curusdam Laconice filium institui debere? Nolo ego, Auditores, hæc ita disputare, quasi vos maximoperè docera velim, aut vobis persuadere aliquid, quod à sensibus vestris abhorreat: ita potius vobiscum agam, ut huius meæ sententiæ testes vos accersam magis quam arbitros. Descendite enim in vosmetipsos: adhibete mentis vestre oculos: Reipub. benè gerendæ adminicula apud animum vestrum perpendite. Iam certè mihi assentiemini: jam clarissimum mihi perhibebitis testimonium, cum potentiorum filij ab ipsis ferè incunabulis ad Rempub. aspirent, inferioribus ad onera ejusdem ferenda propemodum ab ipsa natura proiectis; nihil esse, quod tam sit è publica re quàm ut ipsi, qui ad eam nati sunt, omnibus, quibus benè beateq; gubernandi ratio comprehensa est, artibus quàm præclarissimè sine imbuti. Sapiat sibi

sibi Ludovicus XI. Galliarum Rex, qui noluit Carolum VIII. filium
in literis erudiri, quod metueret filio, ne vel regni negotia, dum otium
literarium sectaretur, negligeret, vel historijs cognoscendis fortitudinis
impetum qui in ipso erat, frangeret. Habeant sibi Gothi in delicijs
vocem illam, qua Amalofuntia, varijs dotibus exornata heroina, fi-
lium Alaricum Romanorum more instituere curanti, plus quam bar-
barè oggannierunt: non decere, ut, qui inter arma & hastas versari de-
beret, literis emolliretur & ferulis. Saprant & habeant illi sibi ista:
dum & hoc habeant, ut in eorum senatu lapis sedeat supra lapidem, &
truncus supra truncum, & hi, quos oculos respub, esse decebat, id quod
vident in consilijs non videant. Vobis, Auditores, longè alia mens. vos
attentione & silentio vestro quasi unanimi voce id mihi dicere testariq;
videmini: nisi ex eorum qui ad rempub, nati sunt, numero quis pietate
valeat: nisi ingenio & acuto & alacri & magno sit: nisi ijs ani-
mum artibus, quibus societas civilis continetur, instruxerit: nisi do-
ctrinam de natura rerum & quibus hæ continentur causis, mediocriter
cognitam habuerit: nisi in omni Philosophia practica versatissimus sit:
nisi leges, imperiorum fundamenta, noverit: nisi varias provincias lu-
strauerit, multorum hominum mores viderit, bellis interfuerit: cum,
ad quem ab ipsa pueritia quasi anhelat ordinem, cum dignitate tueri nul-
lo modo posse. Quod cum vestro omnium iudicio sit firmum ratumque;
firmum hoc quoq; ratumq; fuerit: inferiori loco natos cum sanguine il-
lustribus adolescentes nec ijsdem ex auro intertextis vestibus uti, nec
eadem ratione eodemq; modo institui atq; educari posse. Pater ergo
Andreas filium hunc Christophorum, ut primum is ex pueris excessit, ab
his artibus, quibus tenera ætas ad pietatem & humanitatem à nutriti-
bus informari solet, ad eas transtulit, quæ ad Remp. conservandam or-
nandamq; plurimum valent, literas nempe & arma. Primæ pietatis
orthodoxæ atq; eruditionis fundamenta sub doctissimis Præceptoribus
felicissimè jecit hic heros cum in aula hereditaria Mairhouiana, tum
Græcij, in nobilissimo illo quondam Provinciali gymnasio. Quibus in
ludis cum tanquam in officina Pietatis & virtutis piè honesteq; educa-
tus, & quasi ad ubertiores satus accipiendos preparatus esset: missus
B 3 est à

1547. est à Patre Vitebergam, anno proximo à Megalandri Lutheri obitu :
 in qua illustri schola Philippum audiuit Melanthonem regias docentem
 artes : eiusq; viri lectionibus, in quibus Gratia suos credita sunt abluisse
 digitos, vehementer delectatus est, sic, ut ne ijs quidem quos pleriq; otij
 & commessationum causa institutos impiè autumant, diebus studiorum
 usum dimitteret, sed eos Pietati, summa cum animi voluptate & dele-
 ctatione, tribueret. Etsi a. tùm orbis Saxonicus ardebat bello, & ur-
 bem Vitebergam tempestas & flamma & vastitas, capto nuper ad Mul-
 bergam Electore Ioanne Friderico Constante, circumsedebatur : tamen
 tantoperè hunc heroicum iuvenem incenderat literarum dignitas : hos
 impetus, tantos ardores, has flammæ ad descendendum in eo excitare
 maxima atq; certissima in studijs proposita præmia, ut amore eorum in
 præsentissimum etiam periculum se præcipitare non dubitaret. O admi-
 randam discendi cupiditatem ! ô amorem literarum incredibilem ! ô
 nostrum torporem ! ô quorundam, malitiam vè an ignaviam dicam, de-
 ploratissimam ! qui, cum capitis periculum nullum subeundum sit, tamen
 studiorum gratia aut longioris paullo itineris laborem subire reformidat,
 aut, si sunt in ijs locis, in quibus optimarum artium est mercatus, tam
 supini sunt tamq; oscitantes, ut ne præsentibus quidem, cum doctorum ho-
 minum lectionibus intersunt, audire curent, sed interim aut dormitu-
 riant, aut nugentur, aut animo peregrinentur. Neq; tamen ita Teuf-
 senbachius Vitebergæ in omni genere officij sui erat diligens, ut, quod
 pleriq; faciunt, adultior factus studia contemneret : sed ubiq; ad virtutem
 & veram erectus laudem eruditionis amore flagrabat, seq; ita compa-
 rabat, ut nihil artibus ingenuis majori sibi quicquam curæ esse ostenderet.
 Etenim posteaquam Vitebergâ discedentem Vienna eum exceperat, urbs
 1549. descriptione adificiorum, vallibus, aggeribus, fossis, gymnasio deniq; & ci-
 vibus nobilissima : in his se quàm diligentissime exercuit disciplinis,
 qua animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, in
 rebus expectendis fugiendisq; rationem sequi docent. In quo cursu cum
 annum integrum consecisset ; patris optimi voluntate projectus est in
 1550. Galliam, tum ut linguæ illius, cuius hodie in multis usus est aulis, ele-
 Mens. Aug. gantem gravitatem imbiberet, tum ut plenius disceret ea, quæ ad Reip.
 magui-

magnitudinem recte cognoscendam pertinent. Habuit hinc laborum & studiorum socios quamplurimos Teuffenbachius? & inprimis fratris Gabrielis, Wolfgangij, Christophori, Domini ab Elmsendorf familiaritate & consuetudine usus est jucundissima. Commoratus a. in hoc virtutis studio & stadio totos tres annos ita praeclaris animum praeceptis instruxit, sic egregijs vitam moribus auxit, ut fama eius expectationem omnibus; adventus exteris quidem admirationem, parentibus autem generosissimis gaudium offerret pareretq;. Cumq; in quartum usq; mensem optimos parentes pietate sua atq; eruditionis varietate morumq; elegantia mirifice recreasset; gravissimam sibi à se apud propinquos aduersariam constitutam intelligens, nisi institutum suum urgeret, in Italiam regionum nobilissimam iter suscepit: quam terram terrarum alumniam atq; parentem ita per vagatus est, ut omnes eius urbes videret, non quidem ijs oculis, quibus hi solent, qui solius voluptatis caussa per orbem discurrunt: sed ut instituta, mores, leges, imperij genus, loca armis munita, res praeteritis temporibus pace belloq; gestas, principum potentiam, Rerump. statum, civium studia & vicia, & his similia quam diligentissimè in ea provincia notaret. Erat tunc Patavium plenum renascentium optimarum artium ac disciplinarum: studiumq; juris vehementer in ea urbe colebatur. Itaq; Teuffenbachius, praecipuis Italia partibus attentius lustratis, eoq; iam studio, unde recta vendi ratio atq; omnis ordo manat, praeclare cognito; non ut Ideis nescio quibus, animiq; ab omni gubernatione vacui minutijs rem tam nobilissimam aestumasset, aut ut sine iudicio illud animae pabulum, medicinam illam morum reru; illud publicarum fidus Philosophiam complexus fuisset: quod quidem ij faciunt, qui sapientes audiunt in omnibus praeterq; in ijs, in quibus sapientes esse debebant: sed ut usum et exercitationem cum sapientia studio semper coniunxisset: ad illos se contulit, qui boni et aequi noticiam in ea Academia cum summa eruditionis & dexteritatis opinione atq; laude profitebantur. Semper n. qui in superiorum, q; vocant. studioru; genere aliquo operapretiũ facere conati sunt, philosophiae adminicula sibi comparaverunt omnes, et profecto quis mare illud juris ingredi audeat sine hac crate, sine hac rate? tam multa de vi nra, tam varia de gentiu; jure hic disputatur: tot hic.

1553

25. April.

1553

19. Julij.

12556
eos hic reperuntur ex omnibus artibus reconditissima: eos hic propo-
nuntur intricatissima: ut nisi ijs doctrina de rerum natura, nisi Logica,
nisi Politica, nisi Ethica, nisi alia adhibeantur disciplina: omnem col-
labi Iurisprudencia vim oporteat: is verò, qui sine horum adminicu-
lorum ope hanc artem per vadere velit, more Andabatarum in tene-
bris dimicare necesse habeat. Quanto autem in pretio apud Patavinos
Teuffenbachius fuerit, quam diligentissimè ille culcus obseruatusq; sit,
quanta exciterit ingenij ipsius, sapientia eruditioisq; apud homines
præstantissimos opinio; id inde patet, quod eum in Consiliarium nationis
Germanica: que dignitas in ea Acad. summa est: ritè elegerunt, ut
penes ipsum summus in Germanica natione Magistratus in illis locis
esset, ut si quid controversiarum inter nostræ gentis, qui magno plerunq;
in ea civitate numero operam dant liceris, homines incidisset, id ipse sua
auctoritate dirimeret, prudentia componeret, consilio sanaret. Quem
quidem honorem tanta magnificentia ornavit, tanta comitate gessit,
tanta gravitate administravit, ut illius Teuffenbachiani Magistratus
multos annos jucundissima & gratissima apud Patavinos hereret me-
moria. Tantos autem & tam laudabiles in illo studio, quo & opem
ferre supplicibus, & excitare afflictos, & liberare periculis docemur,
profectus in Acad. Patavina Teuffenbachius fecit, ut quarto anno,
quam ad illud bonarum artium emporium profectus fuerat, domum re-
versus arma suppeditaret patri, ad propulsandas iniurias, quas ipsi
frater Servatius intulerat, & causam illam gravissimam vehementi-
bus contentionum in iudicio Vienensi fluctibus agitatam summa cum in-
genij & prudentia laude regeret. Quo tempore cum multa ostenderet
præclara pietatis, singularis luminis magnitudinisq; argumenta; cum
illud longè maximum fuit, quod tacitus nullo modo præterire possum aut
debeo: quod tanta ex literarum cultura collecta in hoc Heroè extiterit
modestia; tanta erga eum, à quo huius lucis usuram acceperat, pietas;
tanta nominis paterni observantia: ut sine optimi & præstantissimi il-
lius viri venia ne pedem quidem loco moveret aut domo efferret. O pie-
tatis vim immensam! O studiorum humaniorum fructum verè divi-
num! Quantum enim illud ex literis, Auditores, perceptum emolumentum

eum fuisse putandum est, quod hominem nobilissimum in Germania, in
 Gallijs, in Italia per multos annos sic versatum, ut vita sua cursum te-
 nere eum potuisse facendum nobis omnibus sit, tamen in officio contineret,
 ut voluntatem suam cum Patris voluntate semper coniunctam haberet,
 neq; ab ea ne latum quidem unguem discederet? Quotus quisq; ex delica-
 torious est, qui hac faciat, qui se domi contineri aequo patitur animo?
 quin eorum aliquis ita secum: egone tanquam sutor claudus semper de-
 sideam domi? egone ad Patris aut Praeceptoris nutum non secus atq;
 ad clepsydram aut statuam quandam Mercurialem semper me compa-
 rem? mori me potius malim, quam sub Imperium tam durum tanq;
 ad ferricrepidinas quasdam insulas compactum esse. Hac vera esse,
 quis nostrum, cui mollities seculi nostri cognita est, ignorat? At quid
 Teuffenbachius? ille patris imperio stabat sedebatq;: qua quidem re
 nescio an ad immortalitatem quid possit homini esse efficacius; ad glo-
 riam splendidius, ad commendationem illustrius. Sed cum duo sint Reip.
 tempora, alterum pacis, alterum belli, cuius utriusq; recte gubernandi
 ratio ad virum Politicum pertineat: cum illud tum hoc imprimis sine
 armorum cognitione recte gubernari nullo modo potest. Sunt enim belli
 tempore conscribendi milites: habendus est conscriptorum delectus: in-
 struenda acies: confligendum cum hoste: acies disiecta restauranda:
 utendum victoria: quae omnia & id genus sexcenta alia unica armo-
 rum cognitio complexa est. Quare & hac Politicum instructum esse
 oportet: nisi malit tum, cum facto opus est, primum in suis discere, &
 cum magno quidem reipub. detrimento discere. Sunt autem non una,
 sed plures viae & causae in cognitionem armorum se penetrandi. facit hoc
 venatio: praestat id historiarum lectio: potest hoc ipsum umbratilis
 exercitatio: ex quibus non minus atq; ex ipso Bello ratio arma tra-
 ctandi discitur. Atq; ut nihil dicam de venatione, quae Ciceronis &
 Xenophonis summorum virorum testimonio bellicae disciplinae medita-
 tio est, qua & corpus ad durissima quaeq; exercetur, & animus ad for-
 titudinem, ad temperantiam, ad prudentiam excitatur: quis nostrum
 est, Auditores, qui nesciat, perlegendas esse viro Politico historias:
 evolvenda eidem esse veterum momenta; enucleanda Iudaeorum, Gra-
 corum

C

CORUM

eorum, Persarum, Germanorum, Gallorum, Italorum, Polenorum bella, atq; adeo ex historiis efformandam esse prudentiam non cogatam modo, sed etiam bellicam? in historijs prospecto omnis exempli documenta in illustri loco posita intuentur: inde quod tibi tuaq; reipub. pacis & belli tempore, quod imitere, capiendum: inde fœdum inceptu, fœdum exitu, quod vites, hauriendum. Quod si ad hanc partem militares veltitationes umbratiles illæ, accesserint, tum facile poterit is, de quo hic loquimur, Politicus, quæ legerit ad usum transferre. Est enim permagna in eiusmodi sine sanguine pugnis utilitas: vel quod faciant, ut tanquam congeniti armis videantur, qui se hoc modo exercent: vel quod hoc præsent, ut cum exercitia sanguine emta sint subeunda, penè sine laboris sensu miles pugnas obeat. Ex quo factum, ut omnibus temporibus, quotquot bello & fama nominis inclaruerunt, gentes, id genus sine cade exercitia celebrarint. In qua re quid Romani soliti sint, id nemo nostrum nescire potest: qui magnificare cogimur Romanos, & fateri, habuisse eos orbem terræ non tam fortunæ beneficium, quam virtutis meritum, utpote qui ex assiduis illis exercitijs, in media pace sine hoste decurrendo, vallum jaciendo, aciem nunc cuneatam nunc quadratam, nunc lunarem instruendo, equitando, jaculando, & id genus similibus, robur & peritiam, quorum plerumq; comes est victoria, sibi necessario comparassent. Et quantum maiores nostri eidem exercitio tribuerint, monumenta vetera loquuntur. Atq; o utinam Germani! utinam hæc exercitia, hæc ludicra, hæc pugnas umbratiles revocarem! æquabilius & constantius ferres nostræ haberent, neq; ita aliud alio ferri cerneremus! nunc verò jacemus: nunc propemodum fabula, nunc contemtui ferè sumus, etiam ijs, quibus maiores nostri terrori fuerant. Ac nisi Deus Opt. Max. pro ingenti suo erga nos amore, Imperatorem illum Rudolphum I l. verè secundum excitasset, quid de nostra omnium vita, quid de bonis, de fortunis, quid de coniugibus, liberis parentibus, quid de hoc clarissimo Imperij domicilio, de Germania sperarem? Sed quò abeo? quò feror? quò prolabor? Ad Teuffenbachium redeo. Is ergo cum & historijs legendis & meditationibus campestribus ad militiam illam terribilem, tubam jam etiam inter libros se preparasset, omnemq; libe-

ralem

23
ralem & dignum homine nobili percepisset doctrinam: laudatissimo Scipionis, Valerij, Pompeij, praestantissimorum in Rep. Romana principum, exemplo aliud addere, & in illum descendere campum voluit, in quo Virtus ipsius & prudentia agendo cresceret. Quare accedente optimi & clarissimi Parentis consensu profectus in Vngariam, adiunxit sese equitibus limitaneis ijs, qui castro Tauriscorum VVaraschino, quod à meridie Illyricum respiciens à Septentrionibus Drauo alluitur, praesidij causa erant impositi. Qua in statione cum alia ad laudem praecleara edidit: tùm pugnam cum magni nominis praecipuaq; auctoritatis & fortitudinis atq; peritiae militaris singulari opinione ad miraculum celebri Turno quodam Turcico commisit: in qua ipsa non solum hostem, impacta in eum viriliter & magno lacertorum impetu hasta sic deiecit, ut incolumitatem vitae supplex rogaret; sed deiectum etiam prostratumq; exanimavit, adacto in cor ipsius ferro, quod paulò ante jacenti detraxerat. Quo egregio facinore id obtinuit Teuffenbachius, ut omnium oculos in se converfos haberet, & fama ipsius quasi in aliquo orbis terrarum teatro constituta longè lateq; conspiceretur, tum hostium furorem & audaciam nonnihil frangeret. Increbuerat Goliath illius Turcici mors, & vicinas oras pervagata diversos excitaverat in hostibus tumultus, alijs Teuffenbachium tanquam fenum in cornu habentem execrantibus, alijs indignantibus, & inter se ad maculam illam Turcico nomini virtute Teuffenbachij aspersam eluendam cohortantibus. Extitit tandem Thraso aliquis, qui praeceteris mirifica sibi audacia laudem tribuebat. Is Teuffenbachio denuò ad singulare certamen provocato ostendit se ultorem iniuriae, vindicem mortis, punitorem sui & sociorum doloris futurum. Rhinoceros pugnam cum Elephante robustissimo hoste iniciturus, cornu, quod in naribus habet, ad petram excuere & limare dicitur. Ica Heros Teuffenbachius immortalitate nominis proq; patria pugnandi cupiditate tanquam cote quadam excitatus tantum absuit, ut hoc duellum decretaeret, ut ambabus etiam quod dicitur manibus tanquam segetem materiamq; gloriae suae cupidissime arripere. Dicitur erat certamini locus in campis San Georgij, ubi certis utrinq; delectis aspicientibus pugna fieret. Eò se mature contulerat

1557.
3. Maij.

1557.
15. VIIbr.

Teuffenbachius, hostemq; & huius imperum magno animo expectabat.
 Verum egregius ille bellator Turca, ante tubam intrepidus, conspectum
 Teuffenbachij reformidavit, potiusq; cum summo dedecore, ac perpetua
 nominis infamia de latebris prospicere sibi voluit, quam ut ancipitem
 Martis aleam gravissimosq; Teuffenbachij contos experiretur. O vir-
 tutem incredibilem! ô magnitudinem animi propemodum divinam!
 laudent alij subactas à Ducibus urbes: predicatione efferant eversa
 regna: commemoratione celebrent incensum & inflammatum orbem:
 hac fortitudinis eua, Teuffenbachi, laude nihil divinius, nihil prastan-
 tius, nihil ad immortalitatem commendatius. nam ceteras laudes bel-
 licas communicare Duces cum militibus solent; hoc tuum, Teuffenbachi,
 factum, quantumcunq; est, quod certè maximum est, hoc totum est
 tuum. Nil sibi inde decerpit centurio, nihil hastati, nihil cunicularij,
 quin ipse belli imperator in istam se communionem laudis tecum demit-
 tere non audet. Nemo me, Auditores, hac ad gratiam aut captanda
 alienius aucta causa loqui existimet. Habeo enim huius mei iudicij te-
 stem gravissimum & omni exceptione majorem divum Ferdinandum
 Regem Romanorum, qui Teuffenbachium Gratij Tauriscorum, quo
 Turno illo Turcico confecto venerat, admiratione viri motus, honori-
 ficentissimè excepit, & data dextera, quod eximium Casarea benevolen-
 tiæ Symbolum est, tantam huius Herois laudem comprobavit. Secun-
 das res decet superbia, inquit ille: quod quàm verè & quàm ex tripode
 sit dictum, nisi me animus fallit, unusquisq; nostrum novimus. Quare
 cum stupore quodam non possum non recordari Teuffenbachij: qui cum
 victoriam à Turcis apud castrum San-Helena iam pridem casis, in-
 signem reportasset: cum immanem illum Turnum Ottomanicum manu
 sua contrucidasset: cum supremo orbis Domino navatam difficillimis
 temporibus Reipub. operam suam placere non ignoraret: mente tamen
 & animo *πρᾶξι* & modestiam ubiq; eandem servabat, & è cursu
 quasi honorum à patre revocatus, pluris legem naturæ, quam privatam
 gloriam fecit. Militaverat Hispaniarū Regi Christophorus à Seiseneg
 Teuffenbachij avunculus, egregiamq; ei operam sub vexillis & ductu
 Ducis Mediolanensis navaverat. Ad hunc Ducem patris jussu pro-
 ficiscitur

1557

19. Aug.

33

fiscitur Heros noster, comaeatu Caesareo instructus, ut quae nondum 1558.
soluta erant a vinculo stipendia exigeret. In eo itinere multa praecleara mens. Ian.
loca vidit nota vitq; lacum Comensem, qui olim Larius dictus: ipsumq;
Comum a Gallis Orobijs primo conditum, a Scipione deinde & Pompejo
& Casare exornatum: in ripa illius lacus meridionali adeo amoenissi-
mo loco positum, ut ad solas delicias factum videatur: ortu duorum Plini-
norum aeternitate dignissimorum virorum nobile oppidum: Mediola-
num deniq; urbem, cuius generositate, aedificiorum omnis generis ma-
gnifica descriptione, rerum admirabili copia, Porta q; lovia, munitissi-
ma arce famigeratissimam. In ipso autem negotio & ingenij & animi
& consilij sui lumen ita ostendit, ut exteris esset quam commendatissi-
mus. Sed nunc venio ad ea tempora, quae singularem huius Herois
pietatem, prudentiam eximiam, fortitudinem mirificam, atq; ut uno
verbo dicam, animum totum, in quem divinities omnes certatim virtutes
collatae erant, nobis explicant, virumq; illum in luce Reipub. tan-
quam in arce quadam Phidiae, unde ab omnibus conspici posset, consti-
tutum nobis exhibent. Nam ut primum Teuffenbachius Mediolano mens. Apr.
digressus; itinere facto per Helvetios, per Rauracos, per Nemetos, per
Vbios, per veteres antiquorum Sicambrorum, Aduaticorum, Martia-
corum sedes, per Flandros deniq; nobilioribus in illo orbe visis urbibus,
& Belgarum praeterea belli gerendi ratione inspectas, ad patrem redie-
rat: tum vero tum studiorum & peregrinationum, laborumq; quos ha-
ctenus exantlaverat, militarium fructus efflorescere cumulate ceperunt,
qui qualis quantusq; vir esset Teuffenbachius, quasi certissimo quodam ju-
dicio toti orbi Christiano ostenderent: in quibus commemorandis, si me-
parcum magis quam nimium animadvertent hi, quibus Teuffen-
bachius ex amussim fuit cognitus, ij nobis veniam, quod oro, dabunt.
Cum enim ingenium ipsi natura tribuisset literarum omniumq; discipline
tum cogatae tum bellicae capacissimum: vim illam atq; indolem naturae
a puero secutus, vir factus ita se comparavit, ut & prudentis & iusti
& bellicosi, & auctoritate praediti, & magnifici, & modesti, & tempe-
rantis & religiosi, & pij atq; religiosi Ducis laudem referret, earumq;
virtutum q; monumentum quoddam inter homines relinqueret. Cui n.
C 3 animi

animi adesse sagacitas illa & bonitas, qua & quid sit in quaque re ve-
 rissimum perspicat, & acutè celeriterq; videat & explicet rationem,
 quidq; in vita expetendum sit, quid fugiendum dijudicet: huic ad res
 justè & præclare pacis & belli tempore domi forisq; gerendas nihil deesse
 arbitror. nam prudentia regia planè res est: & vi Agathon dicebat, nu-
 mē quoddā: in qua, si Plutarcho credimus, sola Iovis excellentia summa
 poni possit, & qua comites habeat omnes virtutes. prudentia auream
 mediocritatem investigat: sibi alijsq; consulit: cautiorebus semper uti-
 tur consilijs. prudentia in posterum providet, omniq; cura caret, ne ea
 committat, qua se fecisse pœniteat. prudentia in Deum religiosa; in pa-
 triā pia; in parentes & sanguine junctos Φιλόσοφος; in totum genus
 humanum officiosa est. Hac eadē in Teuffenbachio cum summa esset,
 neq; delitescere neq; abscondi potuit, quin se exereret, & Heroem hunc
 omnibus exponeret sic, ut ad summos honores ipse erectus omnia fortiter,
 omnia consideratè, omnia animosè agere depræhenderetur. Primam
 ingenij vim ostendit Heros noster eo tempore, quo ipsi demandata erat
 provincia visendi utriusq; Vngarie castra. Iam enim ferè ab annis du-
 centis Vngariam quasi orchestrā esse Martis; & Helenam illam, quam
 nostri Imperatores & Tyrannus Otthomannicus armatis precibus ambi-
 unt, & de qua tot secula crudelissima inter se bella gerunt nemo nostrū,
 uti opinor, ignorat. Idipsum bellum sub Soleimane, Selymi illius pri-
 mi, qui ex cippo, quem Byzantij erectum ei scribunt, de se loquens ad-
 huc bellorum siccitissimum animum spirat, filio vehementius recrudit.
 Nam Belgrado, munitissimo ad Confluentes Danubij & Savi oppido,
 fortissimoq; Germania propugnaculo, nostris erepto, cum Buda quoq; in
 potestatem Turci concessisset, & Ludovicus Boemia Vngariaq; Rex spei
 summa adolescens, in pugna Mohacensi infeliciter occubisset: maxi-
 mum inter Ferdinandum Augustum, & Ioannem de Zapolia comitem
 Zepusensem Iazygum Transylvaniaq; præsidem, Polonia Regis Sigis-
 mundi primi generum, de regno Vngarie; quod alter ex dotalibus pa-
 tris ad se pertinere, alter electionis jure suum esse contendebat; ortum
 est & toti orbi Christiano pestilentissimum dissidium. Ioannes enim
 ille quem

33
ille, quem *Annales Turcici Erdelij Banum* indigetant, partim metu po-
tentia *Ferdinandi*, partim ambitione & invidia impulsus, posteaquam
Soleimani Osmanida, viam ipsi ad *Portam Turcicam Hieronymo* quo-
dam *Lasco* sternente, in detrimentum *Reipub. Christiana* cum indelebili
sui nominis ad omnem posteritatem infamia, se commendasset: se vnum
illum & juratum hostem in nostra viscera attraxit. Quid memorem fu-
nestissimas immanissimi illius facinoris clades? *Vienna* arce *Thraci-* 1529.
co vicies horribiliter quassata, hostilia *Turcici tyranni auratis fastigijs*
collucencia castra tunc primò omnium vidit: *Austria*, vicinumq; *No-*
ricum ferro igni, flammis vastata: casi senes: rapti juvenes: mulieres
turpia sub maritorum oculis passa: infantes vel utero secti, vel qui ma-
trum adhuc herebant uberibus, parentum miserrimorum destituti auxi-
lio, de stipitibus per vicos crudeliter suspensi & sexcenta id genus ab ho- 1531.
ste barbaro qui ad urbis *Aredatæ* seu *Lintij* muros penetraverat, va-
stando, stuprando, mactando laniando, in *Moravia*, in *Austria*, in *Ba-*
varia perpetrata: casus est Christianus exercitus nunc ad a *Quin-* 2-1537.
queclesias, nunc ad b *Budam*: à *Turcis* deditio, occupatum c *Pe-* b1541.
stum; captum *Strigonium*; solo aequata *Quinqueclesia*; in potestatem c1543.
redacta *Alba regalis*; d *Temesum* nostris ereptum; superata e *tota* d1551.
Valachia inferior; expugnata & f *Fillecum* & g *Pankocum*, & *Sene* e1552.
& *Desme* & h *Edena* & k *Zigethum* & *Iula*, munitissima illa atq; f1560.
florentissima loca; inflammata l *Babozæ*, *San-Martinus*, *Gerosga-* g1564.
lus, *Solia*, *San-Laurentianus*: atq; hæc omnia unius *Bani* perfidia, h1565.
auspicijs ac ductu unius *Soleimani* nostris sunt mala inflata. Hoc k1566.
ergo latrocinio flagrante deligitur à *Ferdinando Augusto Christophorus*
Teuffenbachius: qui ad ea, quæ cis & ultra *Danubium* in *Vngariâ*
Augustali tunc parebant imperio, castra profectus *laurinum*, *Co-* 1559. à
morræm Fillecum, *Zacmarum* & reliqua *Christiani orbis* prasidia Kal. Janu-
lustrat, annonæ reficit, commeatu bellico instruit, tormentis armat. mi- usq; in 23.
lite munit: inq; ea re singularem suam prudentiam, & rectè considerateq; Octob.
qua excellebat, facultatem orbis *Domino* probat. Nihil tunc intermie-
rebat *Ferdinandus Augustus* eorum, quæ ad pacem conciliandam, & ad
quietem otiumq; afflictissima *Vngaria* reddendum pertinere viderentur.

Sed per-

Sed perfidissima Mahometi gens cum viro Augusto, cum optimo illo Imperatore mortuo non desinebat omnia per totam Vngariam cade, rapinis, libidinibus, ferro, flamma miscere: quod Soleimanes, pro eo, quem apud animum suum conceperat, fastu, non obscure pro se ferret, iure sibi debere Vngariam, pro qua tantum itineris toties emensus fuisset; cuius causa tot longinquas & difficiles projectiones instruxisset: pro cuius salute tot cum suo periculo coniunctas expeditiones suscepisset: neq; id sponte, sed accersitus; non cupiditate aliqua ductus, sed primum à Bano excitus, deinde hoc mortuo, precibus Isabella protractus; deniq; Ioannis Sigismundi, Osmanidarum successione paterna clientis iniurijs provocatus: proindeq; contra pacem, quam Regi Vienna juramento confirmasset, nihil se designare quicquam negaret. Quae res effecit, ut Maximiliano Augusto, diu patris Ferdinandi in Imperium successori, necessitas imponeretur, inhumanis illis conatibus, latrocinijq; tam abominandis resistendi. Ad quam rem cum alios Duces rerum usu atq; fide claros Princeps convocaverat; tum Lazaro Svendio, Baroni alta Landisberga, rebus magnis solerter & praeclare gestis ad omnem posteritatis memoriam illustri viro, summam belli administrandi cum potestate amplissima Augustus commiserat. Ad hoc bellum sacrum Heros Teuffenbachius, amore patriae excitatus, & ipse animum appulit, seq; cum ijs, quos par in remp. inflammaverat caritas, Svendio coniunxit, cum non exiguas equitum pedumq; copias ducenti, & agrum, qui à Gepidis antiqua natione Germanica Cepusensis hodie dicitur, tenenti. Diligebat autem Svendus Teuffenbachium: eoq; usus est & milite fortissimo & consiliario solertissimo. quis n. odio habeat excellentem virtutem nisi improbus? quis vim ingenij sagacem non ferat in oculis, nisi à prudentia alienus? Et tamen hic Heros, cum Erdenam tentasset, cum non raro in latrones Turcicos impetum fecisset, cum sapissimè ab hostibus spolia ampla retulisset; non effugere potuit invidorum, sceleratorumq; hominum virulentas criminationes, occultaq; odia. Panthere sic in visam scribunt hominis faciem, ut bellua in eius etiam imaginem, simul ac illam conspexerit, furiose irruat. Ita nihil est, quod invidum magis excruciet, quo ille plus offendatur, quam bonitate virorumque honesto.

33
honestorum aspectu: atq; adeò delictum in illos summum est, consecrari
& amplecti virtutem. At hoc invidus Leopardo immanior est & tru-
culentior; quòd hic hominem aperire, ille virtutem dolosè, & sub colore
quodam invadit. Verumenimverò nulla alia melior est invidi ulci-
scendi ratio, quam qua Diogenes suadebat, ut is, cui invidetur, tantò stu-
diosius virtutem colat, quantò sciat plures esse, qui laboribus, dignitati
& laudibus ipsius invideant, atq; eas probari molestè ferant. Idem fe-
cit Heros Teuffenbachijs: qui non tantum calumnias, quibus apud
Suendum deformatus fuerat, & re & verbis fortiter refutabat, sed hoc
etiam sibi ex illis comparabat, ut quantò majoribus invidia ventis cir-
cumflari se animadverteret, tantò vehementius rectè faciendo hominum
nequissimorum improbitatem infringere, & voculaciones inimicorum &
proditorum debilitare emitteretur; cum & sæpè in hostes excurreret, &
parva manu majores Turcorum copias aliquoties sterneret & profliga-
ret. Quibus artibus id assecutus est Teuffenbachijs, ut in bello, quòd
Christiano orbi cum Ottomannis est gravissimo, omnibus honorum
gradibus ornaretur. Primo supremus equitum Tribunus judicio
Augustali electus ad tutandam Ungariam superiorem; cujus tum ultra ^{1566.}
& cis Tibiscanos agros exciti à Soleimane, Bani rogatu, Tartari mi-
serissime divexabant vastabantq; nissus est cum potestate, quam ille pro-
vinciam ita administravit, ut & in oculis omnium versaretur, & re
benè feliciterq; gesta cum summa laude ad Imperatorem Maximilia-
num, Vienna tum commorantem reversus, paullo post in consiliariorum
bellicorum, quos Apolectos vocant, clarissimum collegium augustalibus ^{1567.}
solemnij cooptaretur. Conflata fuit sub idem tempus ^{15. Martij.} *Vilhelmo Sa-*
xoniae Duci calamitas insignis, nam cum optimus is Princeps, quo
nescio errore, Vilhelmum Grumbachium & proscripserat ab Imperio e-
jus socios in arcem Grimmenstein receptasset, eosdemq; contra Caesaris
& Imperij mandata pertinaciter tueretur; praclarissimum illud ca-
strum fati ali quadam necessitate urgente, quarto mense quò obsessum fue-
rat, deditum est & funditus dirutum. Huic quoq; expeditioni inter-
fuit Teuffenbachijs: qui consecrò, quæ Maximiliano erant in Misnia
& Silesia, gravissimis negotijs, ubi Viennam redijt, Legatus eligitur, 26. Maij.
D qui cum

qui cum Antonio Verantio Agræ Episcopo, Constantinopolin eat. Imperabat ea tempestate apud Osmanidas Selymus 2. Soleimanis filius, Murathis ejus, qui nostra etate Laurinum argenteis hastis ceperat, pater princeps ingenio audaci, sed in Venerem Baceburnq̃, effusissimè proclivi. Hunc illata à majoribus Ottomannicis ad Nicopolin & Varnam nostris clades, albentesq̃ adhuc casorum à patre Soleimane Christianorum osibus ad Mohacium campi, ut est fragilitatis humana in rebus prosperis flagitiosa oblivio; insolentiozem effecerant. Nostros autem casus illi prudentiam docuerant, & consilium suppeditaverant, vi-Floriarum Turcicarum cursum tanquam concitati & hybernis nivibus aucti fluminis cujusdam impetum, Romana & laudabili contatione confossus aggeribusq̃ tardandi & reprimendi. Est enim insania, ne dicam furor, ei hosti, qui instar fulminis divinitus immissi, quacumq̃ incedat, omnia prostermit, affligit, dissipat, delet: qui innumerabilium regnorum opibus instructissimum ducit exercitum: qui errore nominis sui omnia complect: dubio reipub. tempore armis potius, quàm consilio occurrere, uniusq̃ horæ momento male privato studio designare, quod publica totius orbis Christiani calamitate fœdissimè luatur. Illi autem mihi prudenter agere videntur, qui in præcipiti & lubrico stantes consilium à præsentis necessitate reperire, fato suo iniquiori cedere, atq̃ adeò ex presentissimis difficultatib. præclare noverint ea exruere quæ in patriæ emolumentum, civium salutem, totius summa conservationem cedant: gubernatorem imitati, qui, ubi à naufragio sibi timeret, jacturâ, quicquid servare potest, redimit. Hac virtute Fabius Annibalem sustinuit, Scipioniq̃ ad victorias, quas postea de Afris retulit, quasi viam stravit. Hac virtute, ut alios taceam, Carolus 5. & Ferdinandus divi Imp. sævisimas immanissimi hostis irruptiones sæpissimè represerunt, idq̃ cum magno reipub. commodo. Hujus quasi hereditariæ artis memor opt. & Clarissimus Imperator Maximilianus, publica salutis cupidissimus; imperij non externis solum bellis, sed seditionibus quoq̃ tanquam turbulentsis tempestatibus miserrimè tum lacerati tabularum recollendarum studiiosissimus Princeps, mittit legatos Byzantium, Antonium, quem dixi, Verantium senem jam & affectæ propemodum ætatis virum,

virum, & Heroem hunc Christophorum liberum Baronem à Teuffenbach. Cum illo igitur Posonio egressus Heros noster biduo postquam
Constantinopolin veterem Græcorum Impy. sedem venerat, ad Turci. 30. Jun.
cum Tyrannum in Sarayum accersitus est. Solent cubicularij, qui Ty. 24. Aug.
anni illius atrium custodiunt, eos, qui expediendi aut impetrandi ali-
cujus gravioris negotij causa à Regibus ex diversis orbis terrarum
partibus ad Portam missi veniunt, ita in conspectum Tyranni adducere,
ut brachia legatorum teneant, & postea, ubi hi quasi deosculata Tyranni
manu recedunt, inde ad parietem oppositum cessim, sic ne Tyranno
tergum aut ullam posterioris corporis partem obvertant, reducere. Pa-
ri ritu Teuffenbachius ad Selymum admittus, ea, quæ cum Verantio in
mandatis habuit, exposuit; auditoreq; Selymo satis benevolo usus est.
Est in rebus arduis nihil neq; tam necessarium, neq; tam periculosum,
quàm ab alienis consilijs pendere. Nec tamen dubium est, quin in re-
bus gravissimis consulto opus esse, omnes boni existiment. Etenim quis
tantam unquam præditus est sapientia, qui per se omnia perspiciat, omnia
cognoscat, omnia videat solus? cui tantum est ingenij lumen, ut omnia
intelligat solus? quis porro tam est insolens aut tam barbarus, ut suo
se consilio omnia administrare posse, nulloq; consultore indigere, existimet?
Naturæ profectò mortalium hac quoq; prævitare laborat, ut in suo quisq;
hebetior sit negotio, quàm in alieno: ut omninò turbida judicanda sine
eorum consilia, qui ipsis sibi suadent. At cœu Sol non uno eodemq; ad cœ-
lum motu, neq; tamen prorsus adverso & opposito, sed ita volvitur, ut
obliquam & leniter illam inflexam viam pererrans; lentum & flexibi-
lem sequacemq;, quo universitas ipsa constat, anfractum efficiat; pari
modo si summum Principis imperium per se violentum atq; formidabile
prudencia fidelium amicorum temperetur, existit inde reipub. salubris,
principi necessaria moderatio, qua Deum æquat Princeps, & omnia cum
ratione atq; humanitate administrat. Idem planè, quod mirum alicui
in barbaro videri possit, Turcicus Tyrannus sequitur, ut quoties ardua
incidant, consultationem cum proceribus suis instituat quàm diligentissi-
mam. Interim ergo, dum Selymus cum suis ex turbinatis capiribus
purpuratis deliberat, Teuffenbachius, potestatem à Tyranno nactus in

Asiam minorem, quæ hodie est *Anatolia*, excurrit, pedibus calcat ea loca, ubi *Chalcedon* fuisse existimatur: *Nicomedia* veteris & fama clari oppidi parietinas & rudera contemplatur: *Niceam*, clarissimam Synodo urbem, visit: superatq; *Olympi* montis clivis in *Galatiam* usq; penetrat. Reversus *Byzantium*, iussus est à Tyranno *Hadrianopolim*, quæ est ad confluentes *Hebri*, *Tunsa* & *Harda*, secedere: & in illa urbe, quæ ab *Hadriano Imp.* & nomen & omen accepit, aliquantisper substitit. Inde paullo post revocatus *Byzantium*, pacem octennem nomine *Maximiliani Augusti* cum *Sultano Selymo*, conciliat atq; mit, faustissimis planè ominibus, ut quisq; sibi retineat, quicquid eo bello cepit. Quæ conditio ut plurimum *Maximiliano* profuit. fines enim suos opera *Lazari Suendij* ita ampliaverat, ut latissimos & latissimos eis & ultra *Tybis* agros suo imperio adiecisset: quos omnes *Casari* suo *Teuffenbachius* ab avarissimis & dominandi libidine inflammatis *Turcis* obtinuit. O benignissimum fatum! O admirandum *Opt. Max.* in suos favorem! ô celeritatem cum incredibili felicitate conjunctam! Quid enim *Teuffenbachio* animi fuisse existimabimus, *Auditores*, cum ipsum quasi abdicaret Tyrannus, & *Byzantio Hadrianopolim* relegaret? *Obversabantur Heroi* huic tot clarissimorum *Impp.* *Oratores*, qui aut re infecta, aut parum ex sententia confecta *Viennam* superioribus seculis remeaverant. In conspectu & sub oculis propemodum erant *Ioannis Malvetij* compedes. In memoria recente herebant *Augerij Busbequij* ad *Soleimanem*, domesticis filiorum latrocinij tum gravissimè exagitatam, plenissima periculorum difficultatis contationum pericula. Recordabatur ipse *Verancius* diuturni illius temporis, quod ipse ante non multos annos in simili pacis negotio *Byzantij* inaniter consumserat, Idem ne sibi eveniret cum *Teuffenbachius* veretur, cum *Pax* eum suspensum teneret; cum inter sacrum & saxum quod deinde anxius hereret: ecce latissimum nuncium: facta transacta esse omnia: coisse pacem inter *Augustum* & Tyrannum *Vngaris* optatam, *Germania* utilem, *Augusto* non injucundam. Quæ utrinq; tactis diversis *Sacramentis* confirmata, *Teuffenbachius* pro more *Portæ sericis* vestimentis *Turcis* preciosissimis cumulatus, & à *Basis* in *Divano* liber aliter exceptus per *Ma-*

1545.

1555.

1553.

1568.

27. Febr.

per Macedoniam, per Rhodopen Poetarum fabulis clarum montem,
per Dardaniam, Bulgariam, Seruiam facto itinere Viennam rediit,^{15 68.}
fructum laborum secum ferens amplissimum octennales inducias. Lau-^{10. Maij.}
datur Perseus, quod res maximas in diuersis terrarū partib. cū summa
felicitate peregerit, ita ut Poeta excellentem ejus prudentiam, & in ne-
gocijs consiciendis celeritatem, & auctoritatem, & quā diuinitus tege-
batur vim significaturi, addant & tribuant ei talaria Mercurij, Palladis
scutum Gorgonis caput, galeam orci. Verius haec de Teuffenbachio di-
ci possunt. Etenim singularis in eum diuino quodam munere collata fuit
virtus, qua in diuersis orbis partib. minimo temporis spatio interjecto res
grauissimas ea fortuna, qua potest esse maxima perageret, ut nemo
negarit, his vel ornamentis vel praesidijs redundasse Teuffenbachium,
quibus ad res consiciendas majora nulla esse possint. Auctoritatem au-
tem defuisse negabimus ei, qui vel solo nomine hostem toties perterruerit?
aut galea, non Orci quidem, sed caelesti destitutum dicemus eum, qui plus
centies cum hoste conflixerit, & tamen incolumis ex pugna semper redie-
rit? Reversus ergo Teuffenbachius Byzantio, sine mora Canisensem^{15 68.}
& Comorrensem exercitum lustrat: inde cum Lazaro Suendio & Nico-^{28. Julij.}
lao comite à Solms viris illustribus, de muniendo Canisio, quod ante pau-^{15. Aug.}
cos annos nostrum esse desijt, consultat: illudq; deliberatione facta pro-
pugnaculis firmissimis excitatis ad eam magnitudinem & firmitatem,
qua nunc esse dicitur, perducitur curat. Mox, cum limitanei Turci in
Cepusum pradatum excurrisse nunciarentur, missus est eò, ut Ioannem
Ruberum Dominum à Pixendorffo, virum in re militari summum, in^{15 69.}
latronibus reprimendis iuraret. Cumq; Ruberus aliquantò post in pe-
riculosissimum corporis morbum, incidisset, publica voce praconi, man-
dante Augusto electus est Teuffenbachius, ut vices Generalis quem vo-
cant Cassaviensis, dum valetudini Ruberus restitueretur, obiret. quan-
ta cum fuerit ipsius in partibus reipub. tutandis vigilantia, quanta in
Turcis avertendis virtus, quanta in seditione rusticorum sedanda coer-
cendaq; fortitudo: id ipsum campi cum Cepusenses, cum Cassavienses ad-
huc loquuntur. Est ad Transylvania fines juxta Somos suruium mu-
nitissimum castrum Zacharum, in quo non exiguum est Vngariae mo-
mentum,

1564.
1567. sub
medium
mensum
Jan.
1570. 14.
Septemb.

mentum, & respub. Christiana praesidium reposita habet. Illud sub
mortem Ferdinandi Ioannes Sigismundus Erdelij Banus, noxijs per-
duellium quorundam procerum consilijs incitatus, ejecto Melchiore Ba-
lasza, Caesaris praefecto, captus conjuge liberis & thesauris ejus, in suam
potestatem redegerat. Sed Suendius idipsum ab Ungaris deditio-
ne receperat. Huic castro, & orbis Christiani in illis partibus propugna-
culo singulari totiq; illi dicecesi Zacmariensi custos ac gubernator addi-
tus Teuffenbachius Turcorum impressiones excursionib; multis suis &
firmis praesidijs ita saepe circumclusit, ut se contra rempub. commovere
non possent. Budensem & Temesvariensem Bassas, verusissimos & a-
cerrimos hostes, cum libidine incredibili efferati, aut inscio Tyranno,
vel praefecto connivente ad oppugnandum Tcheimium conjunctis viri-
bus praefecti essent; sola sui adventus fama ita terruit, ut retrocedere
cogerentur. Atq; ut multa in pauca conferam, tanto praesidio hic unus
vir toti illi Zacmariensi provincia fuit, ut cum Maximilianus Augu-
stus eum pro Praefecto iterum Casoviam evocasset, regio Zacmariensis
universa absentiam hujus Herois defensorib; sui quam agerrime fer-
ret, & ab optimo Imperatore sibi Teuffenbachium quam maturime
reddi omnibus votis optaret, quod & impetratum est, & certe tempe-
stive. Constituerant Belgradenses & Petri-Varadinenses Turci ab ul-
timis Pannoniae finibus in Zacmariensem agrum se exonerare, rati,
absente Teuffenbachio posse se scelus illud & lacrocinium suum impune
perpetrare. Etsi enim pax inter Augustum & Tyrannum coierat,
tamen limitanei Turci semper violabant fidem, & pro ingenti atq; in-
comparabili sua cupiditate, immaniq; sanguinis Christiani sicuti erumpe-
bant in nostros fines praetextuq; pacis se collocuplebant. Idem hi, quos
dixi, latrones in animo habebant. Sed nomine expectationeq; Teuffen-
bachij conatus illi deterrimi attenuati atq; imminuti sunt adventu sub-
lati tum ac sepulti. Quid dicam de insigni victoria, quam ad castrum
Callo a perpetuis nominis nostri hostibus idem reportavit? Quid me-
morem duellum, quod in iisdem campis instituit cum Turca quodam &
fama & corpore magno, cujus umbram non pauci fugiebant; omnes
autem tanquam pestem quandam horrebant? quo in duello Teuffen-
bachius

1573.
8 Jan.

1574. men-
se Sept.

33
bachius trucidato illo iniustitate magnitudinis & terribili panoplia ar-
mato Polyphemo, victor extitit: cui & caput à cer vice sua dextra re-
vulsit, & abscissum Maximiliano Augusto muneris loco misit. Quid de-
niq; alia commemorem fortia hujus viri praelia, quibus effecit, ut cum
agricola Zacmarienses paullo ante adventum ipsius in eam provinciam
mortis aut servitutis fœdissimo periculo sese exponerent, si quando aut o-
pus ruri jacerent, aut per agrum illum negotiarentur; suo tempore
omnia ipsis essent tuta, & à prædonibus per eos annos, quibus ipse Zac-
maro præerat, libera? Finierat diem suum præstantissimus Imperator 1576. in
Maximilianus: eiq; in Imperio successerat Filius Rudolphus secundus, comitij Ra-
pitate, mansuetudine, fortitudine & augustalibus virtutibus nemini tiffonesib.
Casarum secundus: felicitate & victorijs verè secundus. Ab hoc Prin-
cipe Teuffenbachius Zacmarienses fascēs per literas deprecatur, & ad
alium virtute ornatissimum virum transferri orat: non quod illum pro
Repub. periculum defugeret, sed ne Zacmariensem illum, omnibus bo-
nis & fortibus debitum campum, gloria palæstram, sibi soli arrogare vi-
deretur. Difficuler a. & agrè id à Rudolpho Aug: obtinuit: obtinuit ta-
men. Zacmaro ergo relicto Viennâ redijt. ubi postero quam venerat die
ad consilium bellicum adhibitus, ea dixit, quæ ad salutem & incolumi-
tatem totius orbis Christiani pertinebant. Nec mora longa interposita
ad novum Imperatorem Pragam magnis itineribus contendit: Rudol-
phum Augustum salutat: in pompa funebri, quæ tùm Maximiliano
ducebatur suas quàm honestissimè partes tucatur. His per actis abs Ru-
dolpho Augusto mandatū accipit redeundi in Vngariam ut ejus regni li-
mitanea castra penitus inspiciat, & novo Casari, quid quaq; partes desi-
derent, renunciet. Turpe n. ducebat Rudolphus Augustus, bonum patrem
fam. scire quid & quantū in bonis sit, itemq; quæ ades sarta quæ tecta
sint, quæ secus, aut ubi ager rivulū, ubi fossam desideret: Mundi Dominū
quibus partib. quaq; regio incolumis sit, quib. labor et ignorare. Maxima
autem celeritate usus est Teuffenbachius fide pari, & ad Imperatorem,
cui homagium, quod vocant, tū præstabat Silesia opulentissima provincia
primū reverfus, deinde in Moraviâ Principem secutus recordatione vir-
tutum commendationeq; Augustali in numerum Procerum ejus ditionis,
penes quos

1577.

5. Febr.

23. Mart.

quos arbitrium est eorum, qua in Rep. summa putantur, ritè cooptatus
est. Cogitabat tunc Teuffenbachius, se ijs, qua manu in bello exanclari so-
lent, laboribus defunctum, satis gloriae & reipub. vixisse: totusq; in eo
erat, ut privatam, qua superesset, vitam degeret Durnholtzj, quod in
Moravia situm ipse emerat, & nobili adificiorum descriptione, hortis
per amoenis, alijsq; rebus tum ad aspectum jucundis, tum ad vita usum
per commodis exornaverat: in quod se abderet, ut ad ea studia, qua re-
tentæ animo, remissa temporibus, longo intervallo intermissa, se referret,
& cum Musis in gratiam rediret, easq; ex veteri instituto coleret. Sed
praclara arx in loco collocata excelsa occultari nequit, quin ab omnibus
conspiciatur & expectetur: Ita Teuffenbachius non conspectus est
domi inter suos, ut lateret foris; sed ita latuit domi, ut ab omnibus foris
conspiceretur, inque omnium oculis ferretur. Patruus enim Ro-
dolphi Augusti Carolus Archidux Austriae eum exciuit, & Liburnico
Illyricoq; armamentario, qui bonos summus est, praefecit, & in consi-
lium bellicum cooptavit. Imperabat tum Turcis longè lateq; Murathes
tertius, Selymi 2. ex Christiana matre filius, patris caetera dissimili-
mus, hoc uno peior, quod mulieribus magis, quàm virorum prudentium
consilijs esset obnoxius. Is principio sui regni, quas cum Impera-
toribus nostris, Teuffenbachio internuncio, pater fecerat inducias, con-
stantissimè servabat, sive quod juramenti esset studiosus, sive quod ab-
horreret à bello, sive quod temporum iniquitatibus, & belli. quo tum di-
stinebatur, Persici magnitudine atq; infelici administratione sollicitoq;
eventu exclusus aliter facere non posset. Sed miles, quem Vngaricis
& Croaticis finibus praesidij causa Tyrannus imposuerat, pacis impa-
tiens, praeda cupidus, quietis & otij inimicus, sepe illud tentabat, quod
Poeta versu complexus est, tutam nempe esse viam per amici fallere
nomen: & fidem juratam, nulla injuria lacescitua, sceleratissimè viola-
bat. Nam cum alij, tum imprimis Ferrathes Begus die, qui in fa-
stis divis Petro & Paulo sacer est, manu latronum conflata, celerita-
te quadam inexpectata ultra Colapin fluvium in Carniolam irriguam
irruerat, & furens audacia, anhelans scelus, pestè quocunq; venerat, secum
offerens, omnia ad exitium & vastitatem vocaverat, multaq; Christia-
norum

33
horum capita cum amplissima praeda secum abduxerunt. Accidit id ipsum
sub exordium Magistratus illis in locis Teuffenbachiani. Qua calami-
tate audita Heros noster, non castris, ut Ajax, percitus, sed justo dolore
violatæq; pacis ulciscende studio excitatus, cum paucis milite ex Carolo-
stadiensi & Nauportensi praesidijs collecto, hostem insequitur: illoq; in
campis, qui ad duodecimum Carolo studio lapidem absunt, deprehensio,
primùm quos secum habebat Duces & milites alloquitur, erectos ad vir-
tutem inflammat, nutantes & hostium multitudine dejectos confirmat &
erigit: ut memores religionis in Punicam istam perfidissimamq; gentem
fortiter arma inferant, neq; tam numerum latronum, quam bonitatem
causa, & virtutem quæq; suam ponderet, obsecrat: se Deo, perjuriorum
ultore, Duce in hanc spem, sententiamq; ingressum; eum, cujus templa
latrones illi violassent, quem blasphemis contumelijs atrocissimè offe-
cerent; cujus populus esset, in quem, nulla nec religionis nec honestatis
Politica habita ratione, flammis, ferro, libidinibus tanta feritate saevi-
rent; eum ipsum non procul sed presentem suo numine atq; auxilio in
prima acie affuturum, de perditissimorum hominum nefario scelere pœ-
nas sumturum, hostesq; illos reipub., bonorum inimicos, latrones Vnga-
ria, perfidia inter se federe ac nefaria societate conjunctos, aeternis sup-
plicijs vivos mortuosq; mactaturum. Hac effatus deinde incredibili ce-
lertate suos in ordinem redigit, aciem instruit, in hostem irruit. anceps
initio & dubia erat pugna. sed tandem Teuffenbachius, Deo conatus
ipsius juvante, ex ancipiti pugna, hostibus in fugam coniectis, victoriam
sibi certam operatamq; vindicat. caesi Turcorum quamplurimi: non pau-
ciores capti: praedaq; cum mancipijs Christianis, salvo nostro exercitu
recuperata. Sed intelligebat Teuffenbachius, quanta Turcorum sit vi-
gilantia, quam improbus labor, quam illi sint in omnes partes intenti.
Itaq; ne reipub. deesset, omnia lustrat castra, qua inter Carolo studio
& Segniam maritimum Illyrij & limitaneum ad sinum Dalmaticum
loci oportunitate & arte munissimum oppidum, invehant: & occa-
sione ita ferente Venetias usq; excurrit: eaq; urbe maris Domina, salu-
tata, Segniam reversus, ordine omnia castra obit, collapsa reparat, di-
ruta reficit, ruinam mimiciantia restituit, pulvere deniq; pyrio, globis,
E
commea-

1582. *commeatu, milite utriusque, quam prudentissime munie atq; firmat. Mito hic profectioem Teuffenbachij cum Archiduce Ferdinando ad comitia Augustana: taceo illam honoris accessionem, quo idem Archidux cum dignatus est, ut iudicio provinciali, quod Claudia à Corinthijs celebratur, cum potestate praeset. Præterea pugnam cum Servia Regis, 26. Octob. memorabilem illam & insignem, qua ad Palonam usq; progressos hostes non tantum repressit, sed ad unum omnes delerit. Silentio in vobis secundam castrorum Liburnicorum & Illyrij inspectionem: impetratum, 1587. ipso internuncio, Maximiliano Archiduci, Rudolphi Augusti fratri, 22. Aug. amplissimum Poloniae regnum: acutissimum Varodæ Moldaviae, trans- 1589 mensis fugæ examen: & id genus infinita propemodum, oratione nostra majora: in quibus excimiam belli scientiam, singularem virtutem, clarissimam auctoritatem, prudentiam admirandam, egregiamq; fortunam Teuffenbachius ostendit. Ad supremum venio Magistratum, qui in illum collatus est, ut Cassoviae cum potestate praeset. Cum enim Carolus Archidux Teuffenbachium ab illo officio, quod Croatinorum & Illyricorum finium defensionem complectebatur, quanquam agerrime, dimisisset: Rudolphus Augustus cum eodem egit, ut Cassoviensem Capitaneatum, quem vocant, generalem in se reciperet. Quod munus cum tandem sibi imponi passus fuisset Teuffenbachius, venit cum magna pompa Cassoviam, & voce comitis Ferdinandi ab Hardec, cujus tum magna erat auctoritas publicè renunciatus est. O felices pridianas Nonas, quæ illi orbis terrarum parti Teuffenbachium praefecistis! ô te Cassoviam felicem, quæ hoc viro, qui Ungariae praesidio, hostibus terro- 1592. ri, Germaniae admirationi erat, ejusq; patrocinio & virtute gloriaris & quodammodo superbis! Erat pax cum Murathe jampridem renovata, & in alios octo annos prorogata: scribiturq; Tyrannus pacis studiosissimus fuisse, ut non etiã nullis ejus violatoribus laqueo gulam frangi jusserit. Sed simulata ista omnia fuisse, res ipsa docuit. Duce enim Turcici sapissime pacem violarunt connivente & clam etiam instigante Tyranno. compertumq; est usu, induciarum temporibus, pacis opinione deceptos nostros plus regionum amisisse, atq; plures Christianos in servitutem quotidie abduci vidisse, quam belli tempestatibus unquam*

33

unquam factum. Testis est, Begi Fillecensis; Testis est Sinati
 Basæ in ultra Tibiscanos: testes sunt complures alia aliorum in Croa-
 tiam, in Illyricum, in Duropoliam, inducijs stantibus factæ impressio-
 nes. Sed postquam Scandero Basæ, Murathis sororio, ad Sissecum à
 nostris interfecto, & exercitu Turcico, qui ex octodecim millibus consta-
 bat veteranis, partim Martis furore, partim Colapis fluvij gurgitibus
 deleto, soror Murathis supplex fratri facta, mortem mariti Scandero
 ferro & flammis persequendam stetitibus & femineo ululatu à Tyranno
 ζυβαινονγατςτινις tandem obtinisset: tùm verò tùm violata, Ty-
 ranni auspicijs & jussu, religione, immaniterq; fracta pace ingens Otto-
 mannicorum latronum manus in Vngariam undiq; irruit, eam ceu ru-
 pto aggere vicina quaq; Albis, fœdissimè inundavit, terrore, lacrymis,
 querelis omnia perculit. Sissecum vi expugnatum, prasidiarijs, inter
 quos ducenti germani, partim frustillatim concisis, partim in Colapim
 precipitatis, partim excoriatis, partim igni mancipatis: trajecto Sarvo
 Agriam usq; excursus, devastata omnia: multa hominum millia in
 servitutem abrepta: vexati Carolestadiensis: afflicta Palora: Vespri-
 nium in angustias redactum: in legatum Rudolphi Augusti Kerckvi-
 cium ejusq; familiam contra fas & gentium jus immanibus ab ipso sce-
 leratissimo Tyranno excogitatis supplicijs servitum: nihil in Cæsa-
 rem, tam sanctum tam augustum caput, spiratum, nisi rota, acina-
 ces, laquei: deniq; universa reipub. Christianæ cades, incendia, depopu-
 lationes, solitudines superbissimè ostensa. His tantis furoribus cum
 summo atq; inexpiabili scelere, execrandaq; perfidia conjunctis, cum po-
 tentissimus & invictissimus Imperator Rudolphus 2. Dominus noster
 Clementissimus, contra eundem esse omninò statuisset: alij quidem Du-
 ces suis in locis quisq; officio suo perstrenuè functus est: Teuffenbachius
 autem hosti in superiori Vngaria fortiter occurrit: Gladiatorem illum
 Fillecensem, ultra Tibiscanas partes vastantem, aliquot centenis ex
 ipsius latrocinio trucidatis, multisq; captis, compestuit. Sinani Basæ,
 florem ac robur Thracie in eis & ultra Tibiscanos agros educenti, ad
 fluvium Keres se opposuit, eumq; hostem consilijs laboribus, periculis suis
 represit, & ne in illas partes se effundere posset, circumclusit. Est ad 3. Octob.

E 2

Savi ri-

Savi ripam à Turcis contra Ungaros excitatum castrum Sabatium, arx munitissima, duplici fossa, vallo & sepimento altissimo circumdata, ut munitior eo in tractu locus inveniatur nullus: ex quo Turci pestem vastitatemq; Christianis inferre soliti fuerant. Hoc latronum receptaculum Teuffenbachius cum 14. armatorum milibus obsidet: tribus

15. Octob. locis magna cum contentione verberat: stratis ruinis oppugnatam ex-

19. Octob. pugnat, praesidioq; erucidato totam illam provinciam ab excursionibus & depopulationibus hostium hac tam insigni victoria securiorem reddidit. Capto Sabatio, cum exploratorum, quos magnis quotidie sumptibus alebat, arte & fide didicisset, Fillecum maxima parte praesidii nudatum, incredibili celeritate ad illud castrum militem abducit. Duo enim Imperatori maxime necessaria sunt in ijs rebus, quae laudari non possunt antequam confecta sint, nempe ut cognita perspectaq; habeat hostium consilia, & ut, ubi consuluit, opus maturet. Est autem Fillecum superioris Ungariae & urbs & arx munitissima, à Soleimane nostris erepta & Turcica Tyrannidi subjecta, Sangiaci sedes, pagos octingentos sub suo imperio habens. Hanc urbem Teuffenbachius victor obsidione cingit. Jamq;

19. Octob.

sine intermissione muros portasq; ceperat sternere, sibiq; per ruinas aditum in urbem patefacere, cum Sangiacus, qui paucis milite stipatus nocte clam eruperat, vicinos Turcos excitasse, & quatuor Bassas, Temesvariensem, Giule, Haduani, Schanzbagiensem, ad propugnandum Fillecum, secum nunciaretur adduceret. Proceperat hostis magno cum apparatu bellico, octodecim ducens equitum & peditum millia: nocteq; silenti Fillecum profectus duobus ab urbe miliaribus substiterat, milite suo in latebras sylvae cujusdam vicina furtim recondito. At Teuffenbachius illius hostici adventus certior factus, delectu habito, septem millia praestantissimorum ex Germanis & Ungaris equitum, cum paucis peditatu, in eos educit: in hostium castra improvisus irruit, magnam stragem edit. Perierunt Turcorum sex millia. Bassa Temesvariensis & Sangiacus Filleci erucidati, capti pauci. Christianorum tres desiderati: vulnerati decem: opulentissima praeda superata: spolia amplissima, tentoria preciosa, vexilla egregia, 29. tormenta curulis cum ducentis commeatu & annona onustis carris, ablata. Hac tam illustri victoria divinitus

33
divinitus ornatus Teuffenbachius, eorumq; qui obsessis subsidio venerant, cursu impedito conatibusq; fractis, Fillecum remeat, atq; arctius eam urbem quam antea, premittit. Mox Caduceatores mittit, qui urbem sibi dedit postulent: imperata facientibus vite bonorumq; incolumitatem promittant: recusantibus & hanc gratiam aspernantibus atrocita quaq; denuncient. Sed ij, qui moenibus continebantur, male sibi ob perfidiam suorum in Palottanos nuper am conscij, extrema potius experiri, quam se dubio eventui committere voluerunt. Quare ad acriorem oppugnatione se accingit Teuffenbachius: moenia & propugnacula suburbij & ipsius urbis noctes diesq; immani tormentorum tonitru & fulmine concutit, crebro ariete disturbat, ita, ut saxorum compage laxata munimenta deficerent, & latissima ruina patefacta primo suburbium deinde urbem primo impetu expugnandam nostris traderent. Capra urbe eodem die arcem exteriorem eminentissimo colli insidentem, & non arte solum, sed natura eejam munitam fortissimoq; prasidio stipatam, Sangiaci palatium aggreditur. Ea quoq; duos dies duasq; noctes majoribus machinis indefinenter quassata & convulsa; tandemq; vi ac armata manu, obsessis frustra renitentibus, occupata: omnem apparatus, omnemq; Martem in arcem interiorem, quae sola victis restabat, convertit, eamq; paullo post deditione accipit. Teuffenbachius cum in arcem venisset, alijs alia agentibus, ipse exempto equo desiliens in genua procumbit: Deo, omnis victoriae auctori gratias agit: Rudolpho Augusto, de tam munitissimo castro recuperato, gratulatur: Ungariae ob tot hominum myriadas Turcica Tyrannidi ereptas letatur. Cursum deinde victoriarum, renovata Filleco, urget: Diviam & Hamaski arces, ex quibus Turci metu perculti turpiter profugerant, occupat. hinc Serschinium in dioecesi Agriensem movet, illudq; a Turcis desertum & inflammatum castrum restaurat, prasidioq; munit: Blobnsteinium recuperat: Sallicum capit: Samoscium, inter Serschinium & Fillecum suum, Begi aulam, in fidem recipit. tantumq; uno tempore terrarum occupat, quantum in ambitu hie Ducatus Megapolitanus continet. Vix in hyberna militem reduxerat Teuffenbachius, cum fama atq; auditione perciperet, bis mille Turcos ex varijs locis confluisse, ut agricolas, qui sub tutelam Christianorum

1594.
15 Ian.

Filleco superato nuper concesserant, ex improviso obruerent; jamq̄ eos
in procinctu stare. His exemp̄o magnis itineribus obviam procedit
Teuffenbachius, Turcosq̄ nihil tale suspicatos aggreditur. Pugnatum
est urinq̄ & graviter & graviter. at Teuffenbachius victoria tan-
dem potitur, mille quingentis partim cruciatis, partim in servitutum
reductis. Verum ut in magnis morbis non saties est, malum quod am-
modo depulsum, sed ut adversus id, quod nociturum est, corpus saluber-
rimis remedijs pramuniatur, oportet: ita fidelissimus hic Christiani ex-
ercitus adversus Turcas Tribunus non satis esse intelligebat, multa
oppida, munitasq̄, arces hostibus adimi, nisi eadem presidio justo muni-
rentur. Petijt ergo à Serenissimo Archiduce Matthia qui paullò ante
Imperator exercitus Christiani à Casare fratre renuntiatus lauri-
num venerat, mille equites Boemos Fillecum & ad alia loca vicina
mitti, ut, si quando ipse ad novam expeditionem novumq̄ bellum profi-
cisceretur, munitiones illa à viris & reliquo presidio adversus quamcunq̄
vim majorem essent instructa: quod & ipsum impetravit Teuffenbachius.
missus enim est comes Sclickius cum mille equitibus, quos Teuffen-
bachius pro singulari sua prudentia per castra disposuit. His perfectis, No-
vigradum cum suo exercitu ad Archiducem Matthiam proficiscitur:
eumq̄, validissimam illam arcem in rupe exaëdificatam, muris latis &
excelsis, fossis item interioribus ex petra incisissimis superhientem, sepimento
deniq̄ è crassissimis trabib, compacto & spinis densissimis horrente muni-
tam, inter maximas continuasq̄ pluvias summasq̄ & periculorum ple-
nissimas difficultates expugnantem & superantem cum summa fortitu-
dinis laude juvit. Jamq̄ fama increbuerat, Tartaros in Vngariam
superiorem imperum facere, Cassoviamq̄ sibi à terribia illa peste metue-
re. quare relicto Novigrado, quanta potest festinatione maxima Fil-
lecum appropereat: latrocinantibus Turcis occurrit: eos reprimit. Mox
collecto viginti millium equitum pedumq̄ exercitu Harvanum pergit.
abest id oppidum sex miliaribus Buda: tribusq̄ locis triplici fossa cin-
ctum, fortissimamq̄ propugnaculis munitum est. Hoc corona cingit
Teuffenbachius, ita arctè omnib̄ itinerib, conclusis, ut nullus penè ingre-
di, nullus egredi posset, Sagatevãt Bassa Budensis, Beglerbegus Gratia, &
Begi a-

1594.
27. Apr.

33

Begi aliquot vicini laboranti Harvano succurrere. Hi conflatis tredecim millibus lectissimis militibus primo Harvanum rectè profecti, cum eis Sarvum præterfluentem in conspectu Christianorum castra essent metati, sed luti profunditate, aquarumq; mole præpediti, vel nostrorum vi perterriti flumen trajcere non auderent, eadem, qua venerant via, regressi, Turonium versus, ubi & vadus est, & fluvius ponte sternitur, secundura ripam ascenderunt, ut superato in illis locis Sarvo, Christianos ejus facti securos à tergo adorirentur. At certior hujus consilij & profectionis factus Teuffenbachius, non expectato hostium adventu, Turcis se dat obviam, præsentiq; cum difficultate trajecto flumine in hostiles copias, quibus inter Zarcã & Fucasalvum supervenerat, exoneratis prius magna cum tempestate tormentis majoribus, signa infert, ordines hostium turbat, dubia pugna suis instat, ignavos increpat, laudat fortes: donec tandem Dei opt. max. favore, Beglerbegi Gratia fuga, ad nostros alea belli se inclinante, Teuffenbachius Turcicum exercitum fudit, & eum Budam usq; persecutus funditus ferè delevit. Venerunt in potestatem Teuffenbachij tredecim campellria tormenta, quatuor majora, & viginti quatuor signa hostica. Bassa Budensis præter alia vulnera tria, sub cingulo gravissimè vulneratus est, perièrèq; multi magni nominis magnæq; auctoritatis Turci & Begi & Aga & Zausij. Hac tam admirabili victoria potitus Teuffenbachius Harvanum regreditur, septemq; exercitu suo urbem horrendis assultibus oppugnat. Sed literis Matthias Archiducis advocatus obsidionem solvere coactus est. jussusq; Laurino, quod tùm à Sinane Bassa premebatur, succurrere, cum imperata faceret, & jam in itinere esset. Freistadij tristissimum de prodito Turcis Laurino nuncium accepit. Posenium^{15 94.} ergò cum summo dolore, maximaq; consternatione secedens, secretius Dei^{19. Sept.} consilium agnoscit, & imperscrutabiles illius vias adorat, receptoq; iterum animo ad bellica se convertit: varijs de Turco reprimendo consilij adest: ne valentior em hostem negligentia faciat, cavendum esse, sedulo monet; audaciam virtute, furorem fortitudine, temeritatem consilio, calamitatem divinam pietate & precibus corrigendam mitigandamq; esse suadet. Nec longa injecta mora, operi manum denuò admovet: Comor-

1595.

1596.

3. Sept. h. s.
vespertina.

Comorram, que urbs est in Insula Danubij ad ostium Vvagi fluvij
munitissima, à Turcorum rabie, conjunctis suis cum aliorum Ducum
militibus defendit: equos cataphractos, qui Viennam nuper venerant,
Sacramento Casari obnoxios facit: Turnaviensi prasidio ab Augusto
stipendia impetrat & solvit: contra Turcos, in Moldaviam, Tran-
sylvaniam superioremq; Vngariam impressionem molientes auxilia de-
cernit: Hosti castrum Muhi diripere conanti occurrit, & vastitatem
ab illis locis avertit. Hinc Transylvano 1600. equites cataphractos
auxilio venire jubet: San-Nicolaum à Turcis desertum & inflamma-
tum funditus diruit & solo aequat: Harvanum ex intervallo iterum
obsidione cingit, & cum in octavam horam acriter pugnasset, tandem
vi occupat, milite Valono in captivos immaniter serviente. Succes-
serat patri Murathi Mahometes tertius Tyrannus natura sagaci, inge-
nio feroci, mollis tamen, timidus & valde effeminatus. Is, ut ab Os-
manidarum in Christianos feritate nequaquam degenerasse se ostenderet,
conscripserat ingenti exercitu in Vngariam descendit. Jamq; appropinqua-
re dicebatur adventus ipsius Tyranni, ter centena millia militum &
trecentas machinas compestres secum ducens. De tota Imperij summa
impurissimum illud hominis mancipium cum Rudolpho Augusto dirimica-
re statuerat. Ac meminimus, non solum Viennam sub id tempus metu
concessam, sed hic etiam ad ultimas litoris Baltici oras tum trepida-
tum fuisse. Agricis primò omnium metuebant nostri. Itaq; eò extemplo
& Terscius cum insigni Germanorum & equitum manu destinatus est,
& Teuffenbachius tria millia peditum sub ductu comitis Ioannis à
Turn, cum singulari bellico apparatu inrexit. Ipse Heros Teuffenba-
chius cum reliquis suis copijs excelsum, qui urbi imminabat, montem
occupavit, quem tamen paullo post deserere coactus est. Nec verò va-
nus fuit hic metus. Tyrannus enim, qui jampridem in hoc insigne
oppidum oculos conjecerat, & animo atq; spe totam Germaniam devo-
raverat, simul ac in Vngariam venit, urbem eam obsedit, & persi-
dia militum, vim hostis diutius sustinere denegantium, in suam potestate
traditam accepit. Non ignoro defuisse tàm, qui his aut illis Ducibus
jacturam ejus castris expensum referrent, sed imperscrutabili hoc
quicquid

15
27

72
quicquid sit Dei consilio factum esse, quis non videt? Sæpe etiam bella,
in quibus non sit una deliberatio communis, sed rem oportet ad multos
deserri, felice caruisse exitu videmus. Neq; tamen impunè vel illi perfidi
prodiderunt, vel Tyrannus tam nobile Christiani orbis propugnaculum
accepit. nam deditij, non longè Agria progressi, crudeliter quasi pœ-
nam ijs, quos prodiderant, penaribus deposcentibus, occisi atq; interfecti
sunt. Tyrannus autem bis cum magna nostrorum laude ad Kareslam
primò à Teuffenbachio, trecentis militib; viginti tormentis & duob; signis 1596.
prætorianis amissis victus: deinde ab universo Christiano exercitu ite. 23. Octob.
rum fusus & fortiter rejectus est. Etsi autem eorum militum, qui 24. Octob.
domi leones, in bello cervi, in prada lupi, avaritia obsuit, quo minus
nostri cursum prosequerentur, & victoriam splendidissimam reportarent,
qualem post homines natos Christiani de Turco non tulerunt: tamen
& ducum & militum nostrorum tanta tum virtus fuit, ut quinquaginta
millia Christianorum non reformidarint cum eo hoste, & exercitu,
qui ex trecentis millibus hominum atq; adeò totius Ottomannici Im-
perij robore constabat, congregi, eumq; sub ipsius Turcici Tyranni præ-
sidio quasi latitantem, in fugam conycere valuerint; Tyranno suis ocu-
lis dissipatum Mahometicum exercitum vidente, jamq; non tam de suo-
rum quàm de sua salute sollicito, in montem quendam in ipso Agrie
conspetu confugiente, faciemq; parte vestis Mahometis, quam religio-
nis causa secum circumferebat, ad nimiam creda mæsticiam quodam-
modo leniendam, abstergente. O te verò Teuffenbachium heros fortissi-
mum! ô civem natum reipub. memorem sui nominis, imitatorem ma-
jorum! Laudent alij oppressos ab Alexandro Magno tot Asia p pulos;
prædicatione efferant vastatas ab ipso tot terras, in solitudinem redactas
tot urbes. Tua Teuffenbachi, tua gloria, tuum decus, tua virtus fa-
cilimè cum illius quibusdam victorijs absq; invidia comparari potest.
Magna est Alexandri illius Magni ex bello Asiatico comparata glo-
ria: fateor. magnum nomen: hoc quoq; fateor, incomparabile decus:
hoc quoq;. Sed unde illud nomen? aut quo sine partium? aut quæ erant
illa gentes, quibus Alexander bellum inferebat? Asiaticæ erant, im-
belles erant, effeminate, molles. At qui hodie sunt isti, cum quibus adeò
F infestis

2596.
mens. Jul.

infestis hodie signis conturritur? Turci sunt, Auditores; gens non luxu remollica, ut olim Asiatica, sed in rerum omnium penuria, frugalitate, frigore, aestu, continuo labore, & disciplinae severitate ad omnem patientiam & audaciam exercita atq; durata. Quod si Teuffenbachio cum solis Tartaris, per angustias montium, qua Moldavia à Polonia dividunt, in Ungariam irrumperere conantibus, quos ipse jam senex non sine aperto vitæ discrimine à transitu prohibuit, dimicandum: aut cum Solo Sinane Basa, terrore illo Persia, domicilio Africa, Thracia fulmine congregiundum fuisset: satis, uti opinor, id ad nominis immortalitatem foret. Quis autem tot praelia Turcica ferè legit, quot Teuffenbachius confecit? quis toties in immanissimo barbaros ausus est, quoties ipse cum eis conflavit? quis tot hostes vidit, quot ipse manu sua contrucidavit? loquitur id Varasdinum: testatur ager Zacariensis: inscriptum suis ripis habet Tybiscus: dicunt octingenti pagi Fillecenses: commemorant Dravus, Sava, Sinus Dalmaticus, Danubius ipse: qui innumerabiles propemodum ab efferatissimo hoste victorias reportantem Teuffenbachium viderunt. Multum autem momenti positum esse ajunt in eo, ut scias, eum quo hoste tibi res sit. Neq; est, quod mihi, hac ad immortalem Teuffenbachij laudem dicenti uni omnes fidem habeatis. Caesarem rei militaris, si quisquam, satis idoneum magistrum consulite. Titum Livium, gravissimum scriptorem, eundemq; rectem locupletissimum audite. An non Caesar Luculli Pompeijq; felicitati tribuit, quod tam ignavus eis convenisset hostis, ex quo sine pulvere & sudore victorias reportassent? An non ipse ille Caesar, cum Pharnacem vicisset, quasi per ludibrium, tanquam de re nullius laudis neq; negotij testatus est, cum illud elogium de se spargeret, veni vidi vici? non diciturus idem, si hodie cum Turcis ferro rem cerneret. Quid autem ille lactea ubertate, mira jucunditate, clarissimo candore rerum Romanarum scriptor? an de nihilo est quod scribit, nequaquam pari eventu bellaturum fuisse Alexandrum, si hostem Romanum potius, quam Persam aut imbellem Indum natum esset? haud equidem opinor, longè aliter olent caculi, aliter sues, & longè aliter in hellicosos, aliter in luxu perditos populos moveretur. Quæ cum ita sint, tum illud negari nullq;

33
nullo modo potest, diversissimo & toto caelo inter se distante sine ab ueroq;
pugnatum fuisse, cum alter dominandi regnandiq; cupiditate inexple-
bili accensus, inauditaq; qua sibi diuinitatis nescio cuius ad posteros mo-
numentum quoddam erigere cupiebat, audacia inflammatus bella etiam
non necessaria moueret: Teuffenbachius autem pro religione, pro
gloria Dei pro templis, aris, focusq; dimicaret. Per magna haec sunt,
Auditores, per magna sapientia virtutisq; Teuffenbachiana argumenta.
Quare & in admiratione heros ille fuit apud ceteros magni nomi-
nis Principes, & apud eam familiam, qua nobis mundi Dominos jam
multis seculis peperit, auctoritate, qua singulari Dei donum est, &
virtute rerum gestarum magnitudine comparatur, imprimis ualuit.
Ex quo enim, nisi ex hoc fonte alio promanasse existimabimus eos, quas
uocant, commissiones quas Teuffenbachius expediri? tot magistra-
tus, quos gessit? tot praefecturas, quibus praefuit? tot honores: equi-
tum auratorum dignitas, consiliariatus amplitudo, patriciatus clari-
tas, quibus ipsum Augusti cumularunt? Unde autem, quod a provin-
cia Stiriae proceribus ad Rudolphum 2. è comitijs Bronnensibus, aliquo-
ties missus est, deliberatum cum orbis Domino de instituenda contra
Turcos defensione? ex hoc ipso. Unde, quod toties Pragam aut Vien-
nam ex locis etiam remotissimis à Caesaribus euocatus est ad consilia
reipub. grauissima? ab hoc eodem. Unde deniq; tot legationes, quas
ipse obiit ad Turcam, in Transyluaniam Pannoniam, Croatiam
Illyrium, Daciam, Saxoniam, Poloniam? ab hoc ipso. Vereor,
Auditores, ne, si unius hominis facta; si ipsas artes, quarum unaquaq;
ferè integrum hominem desiderat: si exiguum illud, quo haec uita cir-
cumscripta est, consideraueritis; sint, qui uariè haec, qua de Teuffen-
bachio à me commemorata sunt, interpretentur. Et profectò si nostras
quisq; vires sincerè aestimauerimus, si quanta cura, quanto labore, quan-
ta industria uel una consistet in hoc nostro scholastico regno provincia, si
quis rectè & fideliter eam administrare uelit, pensitemus: fieri ferè ali-
ter non potest, quàm ut fateamur, futurum id quod dixi, aut ut certè
uirum heroa & admirandum fuisse Teuffenbachium uno ore testemur
omnes. Quid enim mole rerum illarum pace belloq; à Teuffenbachio ge-
starum

15
15
harum majus? quid gravius? quid illustrius? quarum tamen cum
& Pannonia & Liburnia & Valeria & Polonia inscripta magnitudo
per totum orbem terrarum, gloria excelsa quasi sublata curru, circumfer-
ratur, inq̄ eorum, qui hunc virum propius viderunt noveruntq̄ recenti
memoria vigeat contineaturq̄: quò minus tacita quorundam judicia
subeam, tantum abesse ut pertimescam, ut hoc mihi verendum potius
animadvertam, ne pauciora ac debuissim, hac oratione mea complexus
videar. Omnibus enim rebus bellicis longè majores in Teuffenbachio
fuerunt dotes illæ animi, justitia, magnificentiæ, modestiæ, temperantiæ,
fortitudo togata, Philosophia, & quæ caput est fonsq̄ omnis & fe-
licitatis & auctoritatis, in Deum Pietas. Atq̄ quam studiosissi-
mus fuerit ejus quæ suum cuiq̄ tribuit virtutis, id ipsum & milites per-
fidi, aliquoties dignis ab eo supplicij affecti: & celebrata Durnholtzj
sæpius judicia, quibus lites inter suos subditos ortas prudenter com-
posuit: & tota ipsius tam longè lateq̄, diffusa vicia protestantur. Quid
de magnificentiâ ipsius memorem? qua multa suis sumptibus in bello
egit: regem Polonia Maximilianum in Poloniam iter facientem splen-
didissimo convivio regiq̄ apparatu Durnholtzj excepit: in presidium
Cassoviense sub principum sui Magistratus munera distribuit, pe-
cuniam ad beneficentiâ liberalitatemq̄ semper contulit? Quid me-
morem, quàm modeste de se senserit? quàm toto pectore fugerit arro-
gantiam, jactantiam, ambitionem, titulorumq̄ illam vanitatem & in-
anem ostentationem: quàm crescere dicere solitus est tunc, cum virtu-
tes decreverunt, signumq̄ calamitatis futuræ esse certissimum & infallibi-
le. Plerumq̄ enim facti, cum ruina in propinquo esset, titulus gloriosus
delibuti majora sibi tribuunt, quàm intra se reverè esse sciunt, inq̄ sui
admiratione stolidissime abripiuntur, ut totum non raro coarctatum ubi
sunt ignorent: adeo mortalitatis oblii spiritum humanis altiores sumunt!
Nihil horum in Teuffenbachio, qui illa omnia cane pejus & angue ode-
rat: qui se hominem recordatus fortuna lubricitati nihil aut parum
fidebat sciebat, non omnium cervices magna felicitatis pondus ferre pos-
se, sed plerosq̄ succumbere, & seipsos in tam sublimi gradu collocatos
desiderare, itaq̄ peccatus ad versus quamvis fortunam, præceptis ex utraq̄
Philo-

15
27
Philo-

33

Philosophia haustus iisdemq̄ saluberrimis instruxerat; planeq̄ ita se comparaverat, ut & secundas res eleganter, & adversas fortiter ferret. Cui autem nostrum ferè aularum non est notus splendor? cui non est perspecta magnificentia? Verumenimverò splendore illo multa miserie integuntur: magnificentia illa multa calamitates quasi velo quodam obrenduntur, fucorum in illius multum, candoris parum, invidie plurimum: multa manus, plurima verba, paucissima corda: rara amicitia, rarior integritas, rarissima fides, ut nullibi quod & ipsi Principes intelligunt, facilius quam ibi sic lapsus. Ab hac arte sapè metuenda Teuffenbachio fuerunt invidorum malevolorumq̄ fulmina, sed quæ Heros ille modestiâ sua bruta reddidit. virtute enim obtinuit, ut quantum sorderet ijs, quibus cum honestate commercij est nihil, aut qui id quod assequi non possint, oderint: tanto apud Augustos majori in pretio admirationeq̄ esset. Et tamen cum in tanto honore se collocatum sentiret Teuffenbachius, nihil de suo unius consilio egit, sed in rebus dubijs cum alijs audivit, cum sapissimè Augustos adije, & cum ijs gravissimas deliberationes instituit. rarissimò enim id. 1000. Q̄ia felicem habet exitum, sed fœdè impingit & seipsam tandem evertit. Ut autem statua illi decor omnis & dignitas periit, cui caput à cervice revulsus est: ita quantum vis magna virtus, castitatis laude destituta, deturpatur, & majestatem decusq̄ naturum perdit. Sic ergo Teuffenbachius fortis, sic domi forisq̄ justus, sic modestus fuit, ut casti pudoris decus ubiq̄ coleret. Cumq̄ eos annos, quos uxori duccenda Philosophus prastituit, excessisset; matrimonio sibi junxit Maria^{1571.} riam Dominam ab Harrach, feminam lectissimam & nobilissimam. 18. Febr. Sed hac præmatura morte sublata, ad secunda vota transijt ducta gen^{1579.} nerosa Domina Susanna, Domina à Scharffenberg, omnibus animi 26. Julij. corporis & fortune bonis dotata Heroïna, matronalium virtutū prom^{1582.} tuario, quæ cum ei tres filios generosissimos, a Rudolphum Scadelij, a 25. Nov. b Sigismundum Græij, & c Fridericum Vienna peperisset, nixu^{1584.} quarto extincta est & ipsa. Quare rebus domesticis ita efflagitanti^{28. Jan.} bus ad certiam conjugem pietate, castitate, generisq̄ amplitudine orna^{c. 1585.} tissimam Dominam Justinam Breunerin animum applicuit: quæ & 26. Maji. ipsa

1594.

27. Janua.

ipsa pari cum Susanna fato funcla, ne, dum ipse reipub. causa in ca-
stris abesse, inculca & deserta jaceret rei familiaris procuratio, quar-
tum & ultimum inije matrimonium. Magno autem & pio animo
vicissitudines illas Teuffenbachius tulit. Insuper est animis nostris er-
ror penitus affixus, quem ex corrupta natura vitio mox ab origi-
ne contraximus, ut ex adversis vel secundis rebus judicemus, ut eum
cui bona multa divinitus contigerint, gratiosum apud Deum; eidem
autem invisum dicamus illum, cui quid mali acciderit. At Teuf-
fenbachius, cum & patrem & tria funera conjugum diversis tempori-
bus efferi videret, doluit quidem, erat enim homo, sed ita doluit: ut
quanto majores ingruerent calamitates, eò ardentior in Deum concipi-
peret spem, & calamitates judicaret non ira sed benevolentia; non
severitatis, sed benignitatis; non truculenti castigantis, sed blan-
di patris argumenta: fidei scholam, invocationis gymnasium, timo-
ris Dei palastram. Atq; ut intelligatis Auditoros, quanta hac
& quam eximia in Teuffenbachio singula fuerint, pauca hac mecum
cognoscite, & ex his caetera conijcite. Erat enim Teuffenbachius
Philosophus, cujus pectus mirifico amore erga sanguine junctos &
propinquos flagrabat, qui parentes singulariter amabat, qui suavis &
ardens & sincerus erat maritus. Quid igitur existimabimus animi
fuisse ei, cum patrem, at quem patrem? virum profecto summum!
amitteret? quantis putabimus turbinum procellis mentem ejus per-
cussam, cum hinc saevissimis bellorum periculis agitaretur, illinc
triam divinis tempestatibus suavissimarum conjugum, in quarum u-
nius cujusq; dum viveret, comitate, prudentia pietate & fide ex ja-
ctationibus bellicis domum reversus acquiescere solebat, obitum inau-
diret? In quo ipso unum mihi praeceteris admirandum videtur &
propè divinum. Cum enim paucorum mensium spatio & summa
Magistratus Cassoviensis dignitate ornatus esset, & maximam na-
tu filiam Barbarum Generosissimo Domino Bernhardo Jünffirs
oben elocasset: jamq; esset in itinere Cassoviano, ut muneris illius
initium faceret: ecce gravissimus Teuffenbachio & tristissimus nun-
cius,

1591.

10. Apr.

1591.

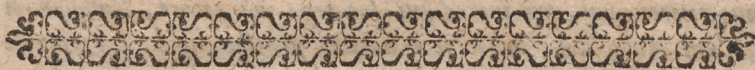
26. Maij.

33
sius, morte uxoris tertio viduatam domam. In hac rerum di-
versissimorum conflictu & permutatione, qua DEUS Teuffenbachii-
um spectare voluit, Heros hic quasi medius inter caelum & ter-
ram constitutus, & fidem & spem in DEVM suam ita osten-
dit, ut palmam victoriae illis daret. Cogitate enim ipsi Audito-
res, quale hoc fuerit vulnus inflictum Teuffenbachio eo tempore,
quo uno & honoribus summis augebatur, & filiae nuptijs exoptatissi-
mis delectabatur, & omnia quasi ex animi sententia ipsi flue-
bant. Quod fretum, quem Euripum tot motus, tantas tam va-
rias habere putatis agitationes fluctuum, quantos astus habuit po-
ctus Teuffenbachij audita tertiae conjugis morte? Moveor equi-
dem & admiratione attonitus obstupesco, cum mentis hominum, ex
rebus laetis in asperas puncto temporis prolabantium conditionem &
perturbationem mecum penitus considero. Sed multo magis mo-
veor, quoties cogito de filiali reverentia & subjectione Teuffenbachij
erga DEVM. Cum enim suavissima uxoris abitum inopina-
tum Topolschij percepisset: non voce nec gestu nec vultu aliquam im-
patientiae aut deformitatis significationem ostendit, sed, etsi gravis-
simum in pectore sulcum, ut sic dicam, tristitia duceret, fide ta-
men & spe, quibus virtutibus pectus suum ad omnes fortunae im-
petus jampridem preparaverat, quicquid id esset adversitatis,
DEO juvante, superabat, & ad illum, à quo inflictam sibi
plagam agnoscebat, merito solius filij DEI fretus, ardentissi-
mis precibus se convertebat. De hac obedientia & fidei atq;
carnis palestra nec quomodo dicam, nec quomodo taceam, repe-
rire possum. Magnum esse fateor, & fidei speiq; plenum opus,
quod se hic Heros toties furori Turcorum obijcere ausus sit: sed
earum virtutum argumentum longè majus longeq; evidentius esse
judico, quod in rerum, quae sibi inter se e diametro adver-
santur, subita conversione, intrepidum se praeiuit. nam ad be-
la consulto & preparati accedimus: casus autem inopinati homines
molles, & rebus secundis plus quam DEO innitentes, non raro
exerte-

38
D. D. D. RVDolpho, SIGismundo, FRIdrico; Baronibus à
Teuffenbach &c. in superioris anni peregrinatione à potentissimis orbis
Principibus exhibiti, idipsum protestantur: quos Anglia egregio comi-
tatu per eas quas vellent, regni partes deduci voluit: quos Scotia mu-
neribus amplissimis cohonestavit: Dania regio convivio excepit: Suecia
summis honoribus affecit: Gedanum coluit: Megapolis susce-
xit ipse autem orbis Dominus singulari benevolentia prosequitur.
Sed cum ipso benè actum est, quem & Ecclesia in cœlis triumphans
triumphantem nunc & Archiducem Micaslem Filiam Dei unà cum
omnibus electis adorantem ac inexplebilibus votis laudantem conspiciat:
& totus orbis Christianus prædicat prædicabitq; sempiternum. Tu
verò, ô Ungaria, atq; adeò tota Germania! non immeritò hujus
Herois mortem luges! lugeresq; meritisimo jure perpetuum: nisi Do-
minus exercituum, pro incredibili suo erga nos amore, Rudolphum
secundum Augustum, in hoc verè natum, præesse reipub. hoc tempore
vellet, qui Turcicæ immanitati, atrocibus incredulibusq; cladibus
imperij reliquias reliquas angustijs arctis inclusas arcerere conanti,
obviam eat, & sua fortitudine consilijs, atq; vigilijs barbariem Tur-
cicam, pestem religioni, vastitatem templis, flammam Germania
nefarie molientem, toti orbi Christiano acinaces, ferrumq; minitan-
tem reprimat. Quem augustissimum Augustum cum præclarissimis
Germania Principibus, omnibusq; Imperij ordinibus ut ille, qui sua
reipub. Scator est Opt. Max. Deus, quàm divitissimè & quàm feli-
cissimè, quæ est ipsius nullis terminis conclusa misericordia, conservet:
utq; sicam barbaricam, his à Tyranno iniuriam sacræ ac devotam,
ut eam necesse putet in nostris corporibus desigere, RVDOLPHI
II. verè illius Principis Secundi vigilijs & auspicijs, Principum
Germania consilijs & auxilijs, Ducum belli prudentia & felicitate,
militum fortitudine, omnium Piorum precibus à nobis averruncet,
eamq; intra latera Christianæ reipub. versari amplius non patiatur:
deniq; ut hunc Principatum, hanc urbem, hanc Academiam, horumq;
Bonorum conservatores & moderatores Duces Megapolitanos celsissi-
mos, cla-

mes, clarissima illa duo paria Fratrum, VLTRICVM longævum
senem, & CAROLVM, Heroes Illustrissimos, patria Patres:
horumq; ex fratre pronepotes ADOLPHVM FRIDE-
RICVM & IOANNEM ALBERTVM, Prin-
cipes juventutis, in quos Celsissima familia Ducum Megapolitanorum
spes inclinata recumbit, protegat, bene, amplificet: secundet: & inter
nos sibi semen sanctum, à quo rectè colatur & invocetur: benignissi-
mè conseruet: eum qui solus omnia potest, supplicibus
votis rogamus.

D I X I

JOANNI SIMONIO

Parentanti

CHRISTOPHORO BARONI
à TEUFFENBACH.

SI quisquam ornate, distinctè, aptèq; locutus,
Ceu Latij Princeps præcipit eloquij:
SIMONIUM ornate, distinctè, aptèq; locutum,
Suffusa ingenio Suada rybore probat.
Nomine notus erat multis, fortissimus Heros
TEUFFENBACHIADES, nomine notus crata
Verum ut natales, sexum, ingenijq; vigorem,
SIMONII excultum dixerat eloquium:
Verum ut res gestas, planè inclyta facta, juvenus,
Plus solito attentis auribus arriperet:

Verum

Verum ut virtutem belli, imperterrita corda,
In Mahometigenas vulnere, tela, neces:
Verum ut consilij miram prudentiam acuti;
Cæpit in his Rosis notior esse jugis.
Sic tua suavissimo mulecebat flumine mentes,
Arrectas invenum lingua senumq;, madens.
Dixi equidem mecum, trutinans hæc tempora; ô Heros
TEUFFENBACHIADES! ô tibi vita fiet!
O utinam Megalespoleos virtutis, in urbe,
Heroræ audires inelyta facta cani!
Quantum honor heroræ virtutis calcar hic addat:
Non magis te tanti premia honoris agant?
Ast dum Heroa canis vir præclarissime tantum,
Ingenij illustras aurea dona tui.
Quis tibi surget honos! quantam inde merebere laudem!
Non tanti precium vile laboris erit.
GODELMANUS ovans manibus pervolvit utrisq;, -
Qui talem voluit te celebrasse virum.
Nec tantum accipiet vir consultissimus; ast te
Ex animo perget prosequi amore pari.
Quid verò heredes? Quid TEUFFENBACHIA proles,
Æmula patritæ gloria & artis ager?
SIMONIUM, mihi crede, favoris in æde locabit
Supremè, at cordis interiore sinu.
His nobis longum vivas clarissime, vivas,
Melliflavo fundens IANB lepore fenos.

M. Paulus Rutingrus
P. L.

unquam factum. Testis est. Begi Fillecensis; Testis est Sinani
Bassa in ultra Tibiscanos: testes sunt complures alia aliorum in Croa-
tiam, in Illyricum, in Duropoliam, inducijs stantibus facta impressio-
nes. Sed postquam Scandero Bassa, Murathis sororio, ad Sissecum
nostris interfecto, & exercitu Turcico, qui ex octodecim millibus consta-
bat veteranis, partim Martis furore, partim Colapis fluvij gurgitibus
delecto, soror Murathis supplex fratri facta, mortem mariti Scander
ferro & flammis persequendam fletibus, & femineo ululatu à Tyranni
pauca non parvè tandem obtinisset: tùm verò tùm violata, Ty-
ranni auspicijs & jussu, religione, immaniterq; fracta pace ingens Otto-
mannicorum latronum manus in Vngariam undiq; irruit, eam ceu ru-
pto aggere vicina quaq; Albis, fedissimè inundavit, terrore, lacrymis
querelis omnia perculit. Sissecum vi expugnatum, praesidiarijs, inter
quos ducenti germani, partim frustillatim concisis, partim in Colapis
praecipitatis, partim excoriatis, partim igni mancipatis: trajecto Savi-
Agriam usq; excursum, devastata omnia: multa hominum millia in
servitutem abrepta: vexati Carolestadienses: afflicta Palota: Vespri-
nium in angustias redactum: in legatum Rudolphi Augusti Kerckvi-
cium ejusq; familiam contra fas & gentium jus immanibus ab ipso sce-
leratissimo Tyranno excogitatis supplicijs seditum: nihil in Casa-
rem, tam sanctum tam augustum caput, spiratum, nisi rota, acina-
ces, laquei: deniq; universa reipub. Christiana cades, incendia, depopu-
lationes, solitudines superbissimè ostensa. His tantis furoribus cum
summo atq; inexpiabili scelere, execrandaq; perfidia conjunctis, cum po-
tentissimus & invictissimus Imperator Rudolphus 2. Dominus nostre
Clementissimus, contrà eundem esse omnivò statuisset: alij quidem De-
ces suis in locis quisq; officio suo perstrenuè functus est: Teuffenbachius
autem hosti in superiori Vngaria fortiter occurrit: Gladiatorum illum
Fillecensem, ultra Tibiscanas partes vastantem, aliquot centenis est
ipsius latrocinio trucidatus, multosq; captos, compestruit. Sinani Bassa
florem ac robur Thracia in cis & ultra Tibiscanos agros educenti, a
fluvium Keres se opposuit, eumq; hostem consilijs laboribus, periculis suis
repressit, & ne in illas partes se effundere posset, circumclusit. Est au-
E 2 Savi r

